

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 37.

Onsdagen den 10 maj.

Kl. 1 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 dennes.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna läkarebetyg:

Att riksdagsmannen herr *E. Åkerlund* på grund af sjukdom (magåkomma) är urståndsatt att under närmaste tiden deltaga i Riksdagens förhandlingar, betygar,

Stockholm den 9 maj 1899,

A. Nettelblad,
regementsläkare.

§ 3.

Ordet lemnades till

Svar å interpellation.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Ledamoten af denna kammare herr Waldenström har anhållit att få till statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet ställa en förfrågan, och kammaren har bifallit denna anhållan. Jag beder nu att få till besvarande upptaga ifrågavarande interpellation, som var af följande lydelse: »Är det för herr statsrådet bekant, att en under åtskilliga föregående år i närheten af Trossnäs exercisfält till både soldaters och beväringsmäns gagn idkad, af kommunalnämnd och kommunalstämma tillstyrkt samt af såväl länsman som kronofogde, hvad ordningen angår, väl vitsordad svagdricksförsäljning blifvit vid sistlidet års möten på grund af vederbörande militärchefers yrkande förbjuden?»

Andra Kammarens Prot. 1899. N:o 37.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Kan icke herr statsrådet något göra, för att den fördel, som nämnda försäljning, särskildt med afseende på det å platsen förefintliga dricksvattnets dåliga beskaffenhet, beredt manskapet, må å detsamma blifva återgifven?»

I anledning af denna förfrågan har jag vändt mig till chefen för den fördelning, under hvilken befälhafvarne på mötesplatsen Trossnäs lyda, nemligen general Ericson, med anmodan att införskaffa upplysningar om saken. Han har hört cheferna, öfverste Winroth och öfverstelöjtnant Stjernstedt; och det är med ledning af de sålunda inhemtade underrättelserna jag nu går att besvara interpellationen.

De militära myndigheterna anföra åtskilliga skäl, på grund af hvilka de ansett icke lämpligt, att ifrågavarande försäljning finge fortfarande ega rum. Generalen säger, att oordningar förekommo ofta så till vida, att manskap och civila personer samlade sig i mängd utanför försäljningslokalen, som ligger på gränsen till lägret. Generalen säger äfven, att han sjelf konstaterat detsamma och vore angelägen att under sådana förhållanden få afskaffad denna försäljning, som enligt hans åsigt ledde till oordningar.

Vidare säges, att under de tider, marketenterierna inom lägret på grund af de militära befälhafvarnes order varit stängda, har denna försäljningslokal varit öppen. Naturligtvis har motivet för denna befälhafvarnes åtgärd att hålla marketenterierna stängda varit ordningens upprätthållande, och gifvetvis har detta motarbetats derigenom, att det ej stått inom deras befogenhet att stänga denna lokal, som ligger så nära lägret och intill den ena corpsens baracker.

Slutligen har fästs uppmärksamheten på en viss föreskrift i arméns tjänstgöringsreglemente, hvarigenom cheferna förpligtas tillse, att ingen obehörig förbindelse mellan mötesplatsen, der de skola upprätthålla ordningen, och angränsande trakt kommer till stånd.

Kammaren torde sålunda finna, att intet militärt intresse talat för ifrågavarande försäljnings fortvaro. Jag ber att i detta sammanhang få rätta ett missförstånd, hvartill interpellanten gjort sig skyldig, då han talade om att öfverste Winroth icke skulle haft något emot att försäljningen finge fortfara. General Ericson säger, att interpellanten missförstått öfversten; denne hade vid interpellantens besök sagt, att, om än icke några påfallande olägenheter för regementet förekommit, han lifligt önskade att få bort denna försäljning och dermed en början gjord för att få aflägsnade alla de anledningar till folksamlingar, som de försäljnings- och nöjeslokaler, som äro anordnade i lägreets omedelbara närhet, framkalla.

Interpellanten har icke besökt eller talat med chefen för fältjägarecorpsen.

Man kunde nu mena, att denna försäljning varit särskildt nyttig för manskapets intressen; det har ju talats om det dåliga dricksvattnet. Man kunde då tro, att de hade behof af denna försäljning för att släcka törsten och att försäljningen derför vore nödvändig. Med afseende å vattnets beskaffenhet har emellertid af läkarne på mötesplatsen meddelats ett intyg, som lyder sålunda:

»På anmodan af chefen för kongl. Vermlands fältjägarecorps

få undertecknade afgifva det utlåtande beträffande det å Trossnäs lägerplats använda dricksvattnet,

att bemälda vatten, hemtadt ur Norselven och medelst vattenverk och vattenledning kringfördt på lägerplatsen, både hvad färg, lukt, smak, klarhet, temperatur m. m. beträffar är af fullgod beskaffenhet och i allo uppfyller de fordringar, man ställer på ett i hygieniskt afseende godt dricksvatten;

att dessutom på knappt fem minuters väg från fältjägeläget en synnerligen rikligt gifvande naturlig källa förefinnes med vatten af utmärktaste beskaffenhet;

att enligt förra årets sjukförslag inga sådana sjukdomar förekommit, hvars orsak kan tillskrifvas dricksvattnet; hvilket härmed betygas. Trossnäs fält den 9 maj 1899.»

Emellertid kan det ju visserligen ej ligga något orätt eller olämpligt i att manskapet får, förutom vatten, släcka sin törst med svagdricka. Men generalen upplyser i det hänseendet, att vid såväl det ena som det andra marketenteriet inom läget svagdricksförsäljning eger rum till ett pris, som till och med understiger det, till hvilket i den stängda lokalen dricka tillhandahölls. Vid sådant förhållande torde kammaren finna, att ej heller ur manskapets synpunkt skäl förefinnas, hvarför denna försäljning skulle få fortfarande ega rum.

Jag vill slutligen med afseende å den insinuation, som af interpellanten gjordes, att anledningen till denna försäljningslokals stängande skulle vara den, att man ville tillgodose enskilda intressen — en af den ena corpsens officerare skulle nemligen vara disponent för ett bryggeriblag — säga endast det, att enligt det kontrakt, jag här håller i handen, anskaffandet af förnödenheter för fältjägarne besörjes af en marketenteriudkerska, fru Ida Lundgren, som har rättigheterna på fältjägarne mötesplats; och af detta kontrakt framgår tydligt, att hon icke är på något sätt eller vis bunden vid vissa bryggerier eller andra leverantörer för förnödenheternas anskaffande, utan kan taga dem precis hvar hon behagar och får dem billigast.

Under sådana förhållanden är jag ledsen, att i denna kammare blifvit uttaladt ett ord, som kan kasta en viss skugga, i främsta rummet visserligen blott på en enda officer, men indirekt ock på den officerscorps, han tillhör, och som icke gjort sig förtjent af en dylik beskyllning.

Jag tror mig härmed, herr vice talman, hafva besvarat den interpellation, som blifvit till mig framställd.

Vidare anförde:

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag skall börja med det sista, som herr statsrådet sade, nemligen angående den insinuation, som jag skulle hafva framkastat i min interpellation gent emot officerscorpsen vid fältjägarcorpsen i Vermland.

Dermed förhåller sig så — som herrarne nog få se, när protokollet blir tryckt — att jag sagt, att jag vändt mig till öfverste Winroth för att höra efter, hvarför denna svagdricksförsäljning blifvit

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.

(Forts.)

förbjuden, då både kronofogden och länsmanen hade väl vitsordat densamma i hvad som rörde ordningen, samt både kommunalstämman och kommunalnämnden hade enhälligt tillstyrkt densamma. Öfversten sade då till mig precis de orden, att han för sin enskilda del icke haft något att anmärka mot ifrågavarande svagdricksförsäljning. Detta var ingen missuppfattning af mig, men möjligen någon missägning af öfversten. Det lemnar jag dock derhän, ty det är något, som icke vidare kan bevisas eller konstateras; men så föllo likväl i verkligheten hans ord. Men han hade, tillade han, från jägarecorpsen fått en påstötning att inhibera densamma. Jag frågade honom då, hvilka skäl jägarecorpsens officerare kunde hafva dertill, hvarpå han svarade: »Det har jag aldrig haft någon anledning att undersöka». Jag frågade mig då för bland folket, och det var så jag vid min interpellation framställde saken, att *det bland folket troddes*, att hufvudorsaken var den, att en officer vid fältjägarecorpsen blifvit disponent för ett större bryggeri i Karlstad. Jag kan nu tillägga, att en kapten vid Vermlands regemente också är disponent för ett stort bryggeri, som ligger i närheten af Karlstad.

Det må visserligen vara sant, att marketenterskan icke är bunden att taga sitt öl från något af dessa bryggerier — det har jag aldrig sagt — men hvar och en, som tänker närmare på saken, skall finna, att det ligger i sakens natur, att ölet skall komma derifrån, hvilket det också i verkligheten gör.

Hvad beträffar dricksvattnet på platsen, är det sant, att i närheten af jägarecorpsens lägerplats finnes en källa, der man kan hemta godt vatten.

Det stod i den rapporten, som herr statsrådet läste upp, att det var endast fem minuters väg till denna källa. Ja, det beror alldeles på huru fort man springer eller går, om man kan tillryggalägga vägen på kortare eller längre tid. Men det säger sig sjelft, att soldaterna, då de äro svettiga, icke hafva lust att springa tio minuter fram och tillbaka för att få dricka friskt vatten. Icke heller är det sagdt, att de alltid skulle få den dertill nödiga permissionen. Hvad vattnet i elfven beträffar, är det, med all respekt för läkareintyget, icke utan, att jag känner en viss sympati för manskapets vitsord om detsamma, ty hvad soldaterna känna i sina magar, är ofta ett bättre vittnesbörd om vattnets beskaffenhet, än hvad läkaren får fram som resultat i sina glaskolfvar. Detta om den saken.

Det sades vidare af herr statsrådet — men det är ju icke han, som står för det, utan de, som lemnat honom meddelandet — att nöjeslokalerna alltid äro till hinder för ordningen. Ja, om detta vore någon nöjeslokal! Men öfversten sjelf förde mig till platsen för en af försäljningslokalerna. Denna var helt enkelt ett stånd och icke alls någon tillstymmelse till nöjeslokal.

För öfrigt ber jag att få understryka det, som herr statsrådet yttrade om att man äfven vid tillgång på godt vatten har behof af att dricka något annat, när man är varm och svettig. Afven det bästa vatten kan då inverka skadligt på kroppen. Ty menniskan behöfver då något syrligt att läska sig med.

Vidare skall jag be att få lemna några ytterligare upplysningar,

som möjligen kunna gifva anledning till förnyadt ingripande från herr statsrådets sida. Jag såg uti tidningarne under augusti månad i föl, att öfversten för Vermlands regemente hade — märk väl, att då fans icke denna svagdricksförsäljning — på grund af upprepade fylleriförseelser, som haft till följd icke allenast våldsamerheter i allmänhet, utan äfven våldsamerheter af blodigt slag, varit tvungen att i väsentlig grad inskränka ölförsäljningen vid marketenterierna på söndagarne. Det torde också vara klart för herrarne, att när oordningar uppkomma af maldrycksförtäring, så är det åtminstone sannolikt, att de bero icke på svagdrickat, utan på ölet. Öfversten blef — som sagdt — tvungen att inskränka ölförsäljningen vid marketenterierna. Men ville han handla konsekvent, så skulle han alldeles förbjuda ölförsäljning inom lägret, och det med mycket större skäl, än han förut förbjudit svagdricksförsäljning i närheten af desamma.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Men det är icke allenast detta, som jag har att säga. En korporal vid fältjägarne, som tjenat i corpsen i några och tjugu år, sade, att under hela den tid, han tillhört corpsen, hade han aldrig sett så många bestraffningar för fylleriförseelser vid det kompani, han tillhörde, som just i föl, när svagdricksförsäljningen kommit bort. Kaptenen vid hans kompani hade ock slutligen sett sig föranlåten att på söndagarne kommendera till uppställning både klockan fyra och klockan fem eftermiddagen, ehuru exercisen icke började förrän klockan sex.

Men det stannar icke vid detta, herr statsråd! Jag ber att få omtala något, som herr statsrådet säkerligen icke vet, nemligen att den 21 sistlidne januari utfärdade chefen för Vermlands regemente en dagorder af följande lydelse: »På grund af det mellan vapenöfningarna bland stammanskapet *alltjemt ökade antal af fylleriförseelser*, åtföljda af mot ordningsmagten utöfvadt motstånd, anbefallas härmed herrar kompanichefer och befälhafvare dels att, genom medel, som stå till deras förfogande, göra allt, för att detta för regementet och deras kompanier nedsättande förhållande måtte stärfjas och upphöra, dels att bringa till manskapets kännedom, att hvarje sådan för soldaten antecknad förbrytelse medför skärpning i straff, som för förseelse mot krigslagen eller diciplinstadgan kan varda honom ålagd».

Detta har stått anfördt i en vermlandstidning under den betecknande rubriken: »Ett sorgligt tidslyte», och det *är* verkligen ett sorgligt tidslyte. Det torde snart komma den tid, då man på något sätt måste ingripa gent emot ölförsäljningen på lägerplatserna, åtminstone så långt, att ingen inkomst af denna försäljning tillfaller officerskassan.

Herr Jansson i Krakerud: Med anledning af det, som förekommit, skall jag taga mig friheten anhålla hos herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att han för sin del icke ännu måtte anse denna fråga utagerad, utan hafva godheten följa den äfven under instundande sommar och taga närmare reda på förhållandena vid Trossnäs. I Vermland finnas öfver 28,000 nykterhets-

Svar å interpellation.
(Forts.)
vänner, som afgifvit nykterhetslöfte, och åtskilliga af dem ha klagat öfver att bevaringen på Trossnäs' fält icke är i tillfälle att få släcka sin törst med svagdricka. Nu upplyste herr statsrådet, att svagdricka finnes att tillgå på marketenterierna. Detta vill jag naturligtvis icke förneka, då jag ej känner förhållandena der. Då de ha rätt att sälja maldrycker, ha de naturligtvis också rätt att sälja svagdricka; men de ha säkerligen högst sällan något svagdricka att sälja. Jag tror således, att det vore godt, om herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet ville under sommaren taga närmare reda på förhållandena derstädes.

Hvad dricksvattnet ur Norselven beträffar, kan jag naturligtvis ej opponera mig mot läkarnes intyg. Men vi känna alla till, huru på sommaren vattnet i en elf, som har lerbotten, smakar. Dels är det varmt, dels har det en bismak af lera. Nu kan det visserligen hända, att, då man undersöker Norselvans vatten på kemisk väg, man finner, att det är vatten och litet lera ibland, och det kan måhända enligt herrars läkares uppfattning icke vara skadligt för helsan — jag vill ej bestrida det — men att det icke är välsmakande för bevaringen, som är van att släcka sin törst med svagdricka och mjölk, det torde man få erkänna.

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Jag nödgas uppträda än en gång med anledning af herr Waldenströms slutord, hvori han antydde, att officerskassorna skulle hafva någon förmån af marketenterierna. Hvad vidkommer användningen af dessa lägerkassor, är den saken numera ordnad så, att, långt ifrån att officerarne skulle hafva någon afkomst eller fördel af dem, Kongl. Maj:t har bestämt om deras användning, och räkenskaperna gå till arméförvaltningen för att af den granskas, genom hvilken anordning man velat förebygga, att några misstankar i detta hänseende längre skulle få ega rum.

Då kanhända kammaren missuppfattade hvad jag nyss meddelade angående ifrågavarande försäljningslokals läge, vill jag särskildt framhålla, att den ligger *utanför* mötesplatsen. Det är just derigenom svårigheter uppkomma för den militära myndigheten att kunna upprätthålla ordningen.

För öfrigt kan herr Waldenström vara förvissad, att, om han ifrar för nykterheten, han har den allra trognaste bundsförvandt äfven i den nuvarande chefen för landtförvarsdepartementet.

Herr Meyer: Jag skall endast be att få konstatera, att af de upplysningar, herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet här har lemnat, alldeles otvetydigt framgår, att vid den ifrågavarande lägerplatsen manskapet är och har varit i tillfälle att få svagdricka vid marketenteriet till billigare pris än vid det omtalade försäljningsståndet; och vid sådant förhållande synes det mig, som om hvarje skäl till anmärkning mot befälet, därför att det ej tillåtit denna svagdricksförsäljning att fortfarande ega rum, måste förfalla.

Beträffande vidare hvad den ärade interpellanten anförde derom, att fylleriförseelser oftare förekommit vid denna lägerplats under de

senare åren än förut, så kan man alldeles icke påstå, att detta är en följd deraf, att svagdricksförsäljningen vid det mycket omtalade ståndet blifvit förbjuden, alldenstund manskapet, såsom upplyst blifvit, kunnat få svagdricka på annat håll. Man kan alltså icke påstå, att det är till följd deraf, att manskapet ej haft tillfälle att erhålla svagdricka, som det druckit starkare drycker. Vidare är det alls icke konstateradt, att, om fylleriförseelserna äro flera än förr, detta är en följd af ökad ölkonsumtion. Det kan och komma deraf, att bränvin utifrån blifvit manskapet tillfördt. Huru nu än dermed förhåller sig, tror jag ej man har rättighet att klandra befälet vid ifrågavarande regemente.

Svar å interpellation.
(Forts).

Herr Waldenström: Jag vill alls icke inlåta mig på huruvida priset för det svagdricka, som sålts vid markenteriet, varit billigare än priset för det, som sålts af svagdricksbryggarne utanför lägerplatsen. Men det är alldeles säkert, att manskapet mycket begagnade sig af den senare svagdricksförsäljningen; och det har sin helt naturliga grund deri, att de kände sig få bättre valuta för sina pennningar der än vid marketenteriet. Det är hela den enkla förklaringen.

Hvad jag för öfrigt yttrade om officerskassan, var en missgäning; jag menade naturligtvis lägerkassan. Jag tror, att denna bör bli af med all inkomst af rusdrycksförsäljningen. Förr lär det icke kunna bli någon bot på missförhållandena.

Herr Meyer sade, att man icke kan bevisa, att icke de, som i fjor gjort sig skyldiga till fylleriförseelser, fått bränvin utifrån. Men på samma sätt kan jag säga: man kan icke bevisa, att icke de, som varit druckna vid svagdricksståndet utanför lägret, fått bränvin annorstädes ifrån. Det beviset betyder härvidlag precis lika mycket åt båda hållen.

Hvad emellertid manskapet önskar och borde få, det är rättighet att dricka godt svagdricka, så länge de myndigheter, som hafva att upprätthålla ordningen utanför lägret, gifva det bästa vitsord om de svagdricksförsäljningar — jag tror, att det är tre — som ligga ett litet stycke derutanför.

Herr Bergmark: Rörande de detaljer, som här framdragits, beträffande Vermlands fältjägarcorps' lägerplats, vill jag icke yttra mig, när jag icke har någon kännedom derom. Men då jag under trettio års tid en del af året vistats på liknande läger och följaktligen känner, huru förhållandena i hithörande fall gestalta sig, torde jag få konstatera, att lokaler för försäljning af vare sig svagdricka eller annat och ej heller förlustelokalerna kunna eller åtminstone icke böra tillåtas på gränsen intill lägerplatserna. Militär-befälet har nemligen skyldighet att upprätthålla ordningen å sina lägerplatser och måste därför ha rätt att bestämma öfver förhållandena der. Skulle man nu tillåta, att försäljningslokaler eller förlusteställen af ena eller andra slaget anordnades invid gränserna rundt omkring en sådan plats, skulle det bli omöjligt att uppehålla denna ordning.

Lägerplatsernas marketenterier äro dessutom väl ordnade, och

Svar å interpellation.
(Forts.)

der finnes äfven svagdricka att tillgå, hvadan något behof af att invid gränserna rundt om dessa platser tillåta lokaler för försäljning deraf icke förefinnes.

Jag har velat framhålla detta för att göra klart för åtskilliga af herrarne, huru det i dylika fall verkligen förhåller sig, liksom ock att den fula dagen, hvilken herr Waldenström velat sprida öfver desamma, icke är sann.

Beträffande den inkomst, som man påstått, att officerskassan i detta fall skulle hafva erhållit, ber jag få säga, att aldrig har någon officerskassa bekommit ett öre från någon försäljningslokal.

Herr Eriksson i Bäck: Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet omnämnde, att det finnes en källa, belägen fem minuters väg ifrån mötesplatsen, med godt dricksvatten. Jag ber då herr statsrådet vara god och tänka efter, huruvida manskapet kan få aflägsna sig fem minuters väg ifrån mötesplatsen utan att begära permission. Det torde, när allt kommer omkring, icke vara så lätt för manskapet att erhålla dricksvatten ur nämnda källa, som man vid första uppgiften derom skulle kunna föreställa sig.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet omnämnde vidare, att vid marketenteriet på mötesplatsen fans också svagdricka att få till och med för billigare pris än vid den af interpellanten omnämnda svagdricksförsäljningen. Men herr statsrådet har troligtvis icke gjort sig förvissad om huruvida de personer, som innehafva marketenteriet, tillhandahålla svagdricka i den mängd, manskapet kan vilja hafva sådant. Det är föga troligt, att de så göra, då de ha rättighet att sälja öl. Ty på svagdricka kan icke förtjenas mer än ett öre per liter, men på öl fem à tio öre per tredjedels liter. Det är högst antagligt, att de icke tillhandahålla manskapet svagdricka så mycket, som begäres, utan vid efterfrågan svara: det är slut, men att öl finnes att få så mycket, manskapet vill dricka.

Herr Ernst Carlson: Jag anser mig vara så god nykterhetsvän som trots någon annan, men jag hemställer till herrarne, om vi icke nu fått nog med svagdricka för denna gång.

Jag hyser nemligen den vissa förhoppningen, att krigsstyrelsen utan vidare påminnelser ifrån kammarens sida skall veta att följa så väl den här omordade som andra minst lika viktiga sidor af truppersnas förplägning och hygien med tillbörlig omtanke och uppmärksamhet.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad.

§ 4.

Till afgörande företogs till en början statsutskottets utlåtande n:o 94, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Mom a.

Bifölls.

Mom. b.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 190, hade herr O. H. Ström föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att mantalspenningarna skola upphöra från och med år 1901.

Utskottet hemställde,

att herr Ströms ofvannämnda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Efter föredragning af momentet yttrade

Herr Ström: Herr vice talman! Statsutskottet har hemställt, att min motion om mantalspenningarnas afskaffande från och med år 1901 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda, och såsom skäl härför anfört, att, då motionen afser en statsregleringsperiod, hvar öfver det icke tillkommer innevarande Riksdag att besluta, den icke bör kunna till någon Riksdagens åtgärd föränleda. Min motion afser emellertid icke någon viss statsregleringsperiod, utan att mantalspenningarna skola afskaffas från och med 1901.

Vid 1888 års riksdag väckte jag motion om mantalspenningarnas afskaffande från och med 1890 samt vid 1895 års riksdag om deras afskaffande från och med 1897, men ingen anmärkning gjordes då i statsutskottet eller i Riksdagen om att det icke tillkom Riksdagen att besluta i frågan, derför att afskaffandet afsåg tiden från och med ett kommande år. Nu har man emellertid i statsutskottet hittat på detta skäl för att motionen skall blifva afslagen. Jag hoppas dock, att kammaren skall finna, att angifna skälet är af ingen betydelse.

Motionen yrkar jag måtte bifallas, då det kan vara tid på att den orättvisa skatten snart blir upphäfd. Vid 1895 års riksdag voro 73 ledamöter af kammaren för mantalspenningarnas afskaffande och vid 1896 års riksdag 76 ledamöter, och yttrade herr Hans Andersson i Nöbbelöf vid sistnämnda riksdag bland annat följande:

»Jag har visserligen icke anfört någon reservation mot förevarande utskottsbetänkande, men inom den afdelning af utskottet, som först behandlade frågan, hade så väl jag som mina kamrater från denna kammare den uppfattning, att vi borde bifalla herr Mankells motion. Jag har nemligen icke kunnat finna någon rimlighet i att bibehålla en skatt, som man egentligen icke bar något behof af. Skatten i och för sig sjelf är, såsom jag en gång förut haft tillfälle att uttala, icke vidare af någon egentlig betydelse; den har betydelse endast derigenom, att den finnes qvar, ty skatter, som äro onödiga och som statsverket icke behöfver, anser jag icke vara ett spår skäl i att bära.»

Herr vice talman! Jag yrkar än en gång, att min motion måtte bifallas.

Häruti instämde herr *Nydahl*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, yttrade

Herr vice talmannen: Under öfverläggningen har endast blifvit yrkadt bifall till herr Ströms motion, men då denna motion afser reglering utaf riksstaten för år 1901, hvarom det icke tillkommer innevarande Riksdag att besluta, måste jag med stöd af 61 § riksdagsordningen vägra proposition på det af herr Ström framställda yrkandet.

Sedan kammaren efter af herr vice talmannen i sådant afseende gjord proposition godkänt herr vice talmannens vägran att till proposition upptaga det af herr Ström gjorda yrkande, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande n:o 95.

§ 6.

Statsutskottets memorial n:o 97, angående statsregleringen för år 1900, föredrogs härefter.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *punkten 3*, anförde

Herr Branting: Herr talman! Det kan icke falla mig in att under nuvarande förhållanden göra yrkande på någon höjning i det belopp, som här har blifvit ifrågasatt af utskottet, och hvilket öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag.

Jag vill blott konstatera, att en sådan höjning, och en mycket afsevärd dylik, ingalunda skulle varit omöjlig för Riksdagen att i år bevilja med de mer än vanligt rikligt flödande statsinkomster, som funnits att tillgå, derest icke den omständigheten mellankommit, att — visserligen icke genom denna kammares förvållande, men genom en till det vidunderliga gräusande enighet ifrån Första Kammarens sida — alla tillgängliga medel kastats ut till dessa militära ändamål, som vi så väl känna till. Det blir således den direkta, i siffror uttryckta följden af dessa forcerade rustningar, som vi nu ha att konstatera, att nemligen arbetsklassen ingenting fått med af denna särskildt lysande finansiella ställning här i landet.

Jag har endast velat framhålla detta och har intet yrkande att göra för ögonblicket.

Vidare anfördes ej i detta ämne. Punkten biföllos.

Punkterna 4—14.

Biföllos jemväl.

§ 7.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande det sammansatta utskottets i memorial n:o 7 framställda förslag till voteringsproposition.

§ 8.

Bevillningsutskottets härefter föredragna memorial n:o 32, angående verkställd granskning af tulltaxan, blef af kammaren godkändt.

§ 9.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af lagen angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring samt om ändring af 6 § lagfartslagen.

Punkterna 1 och 2.

Lagutskottet hade till förberedande behandling mottagit två inom Andra Kammaren af herr *J. Johnsson* väckta motioner, n:is 88 och 89, hvilka äsyftade införande af ändrade bestämmelser om jordafsöndring.

*Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.*

I motionen n:o 88 hemställdes, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att §§ 20, 21, 22, 28 och 29 i lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 skola erhålla följande förändrade lydelse:

20 §.

1 mom. Egare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets egovälde för alltid eller på viss tid afsöndra jord i en eller flera delar, dock, i fråga om upplåtelse på viss tid, med iakttagande af hvad angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd är i lag stadgad.

2 mom. Afsöndring från de under stadgad åborätt upplåtna hemman vare jemväl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarna för besittningen af stamhemmanet föreskrifva.

3 mom. Afsöndring från jord af fideikommisssegenskap må icke annorlunda gälla, än så vidt med lag och fideikommisssbref öfverensstämmer.

4 mom. Afsöndring må icke ske (se nuvarande 5 mom.) i skog och mark.

21 §.

Afhandling rörande jordafsöndring för alltid skall innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå.

Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.
(Forts.)

22 §.

1 mom. Ar af jord, som till afsöndring tillåten är, större andel, än som svarar mot en femtedel af hemmanets egovidd, för alltid afsöndrad, och vill hemmanets eller lägenhetens egare, att mantal och ränta må lägenheten åsättas, hafve dertill rätt.

2 mom. I sådant fall skall å afsöndringen mantal bestämmas och detsamma från stamhemmanets mantal afräknas.

3 mom. Förslag härutinnan bör, efter derom hos Konungens befallningshafvande gjord anmälan, upprättas af landtmätare och gode män, med ledning af stamhemmanets och den afsöndrade delens kända innehåll i fullgod jord, och varde området å karta utmärkt.

4 mom. I fråga om förrättningens avslutande och utlemnande af handlingar samt angående pröfning och fastställelse deraf, lände till efterrättelse i tillämpliga delar hvad i 19 § om egostyckning är stadgadt.

28 §.

Twister angående afsöndring af lägenhet — — — angående dylika afsöndringar från frälse- och skattehemman.

29 §.

Hvad i denna lag är stadgadt — — — af lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

I fråga om jordafsöndring skall hvad om hemman är sagdt jemväl tillämpas å för alltid afsöndrad lägenhet.

I motionen n:o 89 hemstälde herr Johnsson,

att Riksdagen för sin del beslutar, att 6 § kongl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1895, sådan denna § lyder enligt lag den 27 juni 1896, må erhålla följande förändrade lydelse:

6 §.

Är lagfart sökt på grund af testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansöknigen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blifvit ståndande.

Har egare af hemman såsom egostyckning upplåtit del deraf, må lagfart å sådan upplåtelse ej beviljas förr än egostyckningen blifvit fastställd.

Lag samma vare beträffande sådan upplåtelse, som afser egostyckning från lägenhet, hvilken ej tillkommit genom afsöndring.

Lagfart å upplåtelse, hvarigenom jord eller annat från hemman afsöndrats, må ej beviljas, der upplåtelsen ej är med lag öfverensstämmande; skolande vid lagfarts beviljande namn och nummer genom domstolens försorg afsöndringen åsättas.

Utskottet hemställde:

- 1:o) att motionen n:o 88 icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda;
 2:o) att motionen n:o 89 ej heller må af Riksdagen bifallas.

Sedan *punkten 1* blifvit föredragen, yttrade

Herr Johnsson: Då första punkten i detta betänkande står i nära samband med andra punkten, tillåter jag mig hemställa, att jemväl punkten 2:o) nu föredrages och att diskussionen får omfatta båda punkterna.

Sedan kammaren bifallit hvad herr Johnsson sålunda hemställt, lät herr vice talmannen jemväl uppläsa utskottets under *punkten 2* gjorda hemställan.

Härefter lemnades ordet åter till

Herr Johnsson, som yttrade: Herr talman! Det är en sak, som torde förtjena beaktande, att, medan kammaren i går hade att besluta i ett ärende, hvaruti statsutskottet enhälligt tillstyrkt Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda mindre bemedlade tillfälle att komma i åtnjutande af egna hem och egna jordbruk, kammaren nu har att behandla ett af lagutskottet behandladt ärende i samma ämne, som enhälligt afstyrkts af utskottet. Hvilketdera förslaget, som skulle i högre mån befordra det syfte, kammaren velat vinna genom sin skrifvelse eller genom ett bifall till min motion, öfverlemnar jag till Kongl. Maj:t att afgöra.

Emellertid har utskottet ansett sig böra afstyrka min framställning i förevarande fall, och jag skall därför be att få uppehålla mig litet vid några punkter i utskottets betänkande.

Utskottet säger till en början: »De förslag till ändringar i lagen angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilka motionären bragt å bane, innebära i hufvudsak ej några nya uppslag i frågan.» Ja, det är sant, frågan är icke ny. Hvad jag föreslår har i hufvudsak varit gällande lag allt sedan år 1827 med deruti år 1864 och 1881 vidtagna ändringar, allt intill dess lagen af den 27 juni 1896 infördes, hvilken just framkallat min motion. Det är nemligen herrarne bekant, att genom denna lagförändring stadgades med afseende på jordafsöndring, att dertill fordrades Konungens befallningshafvandes tillstånd, äfven då afsöndringen ej öfverstege $\frac{1}{5}$ af hemmanets hela egovidd, och att lagfart icke finge beviljas å sådana afsöndringar, utan att Konungens befallningshafvande pröfvat dem. Min framställning afser, att en ändring i detta förhållande skulle införas, hvarigenom det blefve möjligt att utan tidsutdrägt och kostnader, och således till förmån för mindre bemedlade, komma i besittning af egna hem. Det hufvudsakligaste skäl, som utskottet anfört för afslag, synes vara hvad utskottet yttrat derom, att det är af synnerlig vigt, »att ordning och reda är rådande i jordeganderättsförhållandena, samt att tryggheten för fullgörandet af de allmänna

*Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.

(Forts.)

bördor, som ännu utgå efter mantalet, ej må genom allt för stor frihet i fråga om jordafsöndringar äfventyras.»

Det är således månhet om att de allmänna bördor, som ännu utgå efter mantalet, ej skola äfventyras, som förmått utskottet att afstyrka motionen. Har då utskottet icke någon kännedom om att 1896 års lag icke innefattar någon föreskrift derom, att Konungens befallningshafvande skulle ega att taga någon befattning med pröfning af frågan om afgälden? De föreskrifter, som i detta afseende innehölls i kongl. förordningarna af 1827, 1864 och 1881, hafva blifvit ändrade genom lagen af 1896, och att Konungens befallningshafvande numera icke har att pröfva afgäldens storlek, och det är väl just en sådan pröfning, utskottet afser, när utskottet talar om att de skatter, som utgå efter mantalet, skulle tryggas. Då nu emellertid sedan år 1896 Konungens befallningshafvande icke får pröfva afgäldens storlek, utan endast att jordafsöndringen står i öfverensstämmelse med sistnämnda års lag, så har ju detta skäl icke någon betydelse för den fråga, som här föreligger.

Vidare säger utskottet, att 1896 års lag är så ny, att utskottet anser det vara för tidigt att företaga någon förändring i densamma, och att de af mig anmärkta olägenheterna kanske äro något öfverdrifna. Jag vet icke riktigt, hvarpå lagutskottet syftar, när det talar om denna nya lag, men jag förmodar, att det afser egostyckningslagen, som antogs år 1896. Jag vill då fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke gjort någon framställning om förändring i egostyckningslagen, utan jag har endast begärt förändring i *jordafsöndringsförordningen*, som tillkom redan 1827, och i hvilken sedan vidtagits endast några små förändringar 1864 och 1881 och senast 1896, men hvilka emellertid, fastän jemförelsevis obetydliga, varit af beskaffenhet att hindra en tidsenlig jordafsöndring.

Man skulle för öfrigt kunna tro, att utskottet, då det pröfvar motioner af enahanda innehåll, borde fullständigt angifva de skäl, som varit bestämmande, då utskottet kommit till olika resultat med afseende å samma motioner. Det har därför förefallit mig egenomligt, att utskottet vid behandlingen af herr Perssons i Tällberg motion, som går i samma syfte som min, icke fullständigare, än som skett, angifvit de skäl, som varit bestämmande för utskottet att hemställa om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med herr Perssons förslag, medan utskottet deremot afvisat min motion. Utskottet hade väl, synes mig, bort inse, att de olägenheter, som utskottet ansett skulle följa af ett bifall till min motion, jemväl skulle uppstå genom ett bifall till herr Perssons motion, och utskottet säger också i öfverensstämmelse härmed å sid. 21: »Såsom framgår af jemförelse mellan dessa herr Perssons motioner och de motioner af herr Johnsson, öfver hvilka utskottet ofvan afgifvit utlåtande, gå de förändringar i gällande lagstiftning rörande hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilka herr Persson för Kopparbergs län föreslagit, i samma riktning som de af herr Johnsson för landet i dess helhet ifrågasatta.» Utskottet medgifver således, att mitt förslag skiljer sig från herr Perssons endast deri, att mitt förslag afser en lag, som skulle tillämpas på landet i dess helhet, medan herr Perssons

förslag deremot skulle tillämpas endast på Kopparbergs län. Utskottet har nu emellertid anfört vissa förhållanden, som skulle kunna föranleda till en särskild lagstiftning för Kopparbergs län. Det har först sagt, att gällande bestämmelser i afseende å skifte och jordafsöndring icke äro desamma i afseende å Kopparbergs län som i öfriga delar af riket. Ja, jag medgifver, att i afseende härå finnes den skillnad, att, då staten bekostat storskiftet i Kopparbergs län, hafva de enskilde sjelfva bekostat skiftena i andra delar af riket. Staten har nemligen i Kopparbergs län i sammanhang med afvittringen jemväl fördelat inegorna och på så sätt afvikit från bestämmelserna i gällande skiftesstadga. Genom ett i administrativ väg utfärdadt kongl. bref ha bestämts de regler, hvarefter detta skifte förrättats, nemligen i nära anslutning till de äldre författningar, som gälla angående storskifte. Dermed slutar emellertid i denna del olikheten mellan Kopparbergs län och öfriga delar af riket.

Hvad beträffar jordafsöndringarna, är det alls icke riktigt, att någon skiljaktighet varit rådande. Väl är det sant, att 1827 års jordafsöndringsförordning undantog Kopparbergs län, men år 1836 utfärdades en särskild förordning för Kopparbergs län, hvilken i hufvudsakliga delar öfverensstämde med hvad som enligt 1827 års förordning gälde för hela riket. Jemväl enligt 1864 års jordafsöndringsförordning skilde sig bestämmelserna för Kopparbergs län endast i en och annan mindre detalj från dem, som gälde för det öfriga riket, och 1881 års förordning gälde lika för hela landet. Näst före 1896 års lag gälde således samma bestämmelser i Kopparbergs län som i öfriga delar af landet, och öfver dessa bestämmelser har icke från Kopparbergs län försports någon olägenhet. Man fann sig uti dem, därför att det var möjligt att åstadkomma jordafsöndringar utan allt för stora kostnader och besvär, men just genom 1896 års lag uppstodo de svårigheter, hvilka föranledt mig och herr Persson att till Riksdagen hemställa om vidtagande af nödiga ändringar i bestämmelserna om jordafsöndring.

Lagutskottet har vidare såsom ett viktigt skäl för att kunna tillstyrka en skrivelse till Kongl. Maj:t om förändring i de öfverklagade missförhållandena i afseende å Kopparbergs län anfört det förhållande, att grundskatterna skulle i Kopparbergs län utgå efter andra grunder än i öfriga delar af riket. Det skulle vara intressant för mig att få veta, och jag hoppas, att någon medlem af utskottet upplyser mig om, hvilka skatter som inom t. ex. Gefleborgs län utgå efter mantal, men i Kopparbergs län efter annan grund.

Vidare har utskottet sagt, att det vore mycket lättare att fördela skatter, som utgå efter mantalet, i Kopparbergs län, därför att då någon der förvärfvar en jordlägenhet, påföres honom ett visst jordtal, d. v. s. att när någon köper så och så många tunnland eller så och så många grader reducerad jord, får han också dermed ett visst jordtal, efter hvilket jordtal det är lätt att räkna ut, huru stor del af hela hemmanets skatt belöper sig på den ifrågavarande delen. Ja, här har utskottet, liksom i fråga om öfriga punkter, gått alldeles på sidan om saken. Hemmantalet i Stora Kopparbergs län är nemligen upptaget under olika benämningar, i vissa socknar i reducerade

*Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.*

(Forts.)

Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.

(Forts.)

tunnland eller bandland och i andra i reducerade grader. Om man således i detta län köper reducerade tunnland i en socken och reducerade grader i en annan, i Gefleborgs län vissa penningland, i Jemtlands län vissa kappland, eller i Vesternorrlands län vissa mål, innefattar köpet hemmantal. Det är endast olika benämning på samma sak. Och det är icke så, att man derigenom endast köper en viss areal utaf hemmanet — om man vill utbryta en sådan del, skall det ske genom hemmansklyfning eller egostyckning, då köpet afser uppskattad jord. I köpet ingå icke allenast inrösningsjord, utan äfven rättighet i alla hemmanets skogsmarker och andra förmåner, som kunna tillkomma hemmanet. Men härom är det icke nu fråga, utan om jordafsöndring. Köper man deremot vissa tunnlands areal jord i Kopparbergs län, är det alldeles detsamma, som när man köper vissa tunnlands areal inom andra län. Och för att få veta, huru mycket denna del innehåller med afseende å skattetalet, måste man naturligtvis först hafva reda på, huru mycket hela hemmanet innehåller i skatt och huru hög grad är åsatt det område, som man köpt, hvilket icke medföra lättare procedur i Kopparbergs län än inom andra län.

Utskottet har i betänkandet talat om uppskattadt tunnland, hvilket ju är detsamma som uppskattadt mantal, uppskattadt öresland eller uppskattadt mål, såsom det nu beräknas i vissa län. Då jordafsöndring deremot endast får omfatta viss, i köpet uppgifven och till gränserna bestämd areal, synes utskottet hafva missförstått syftet med min motion och sammanhanget mellan denna och herr Perssons motion.

Jag har nu påpekat några af de synpunkter, som ösökt framkallats med anledning af utskottets förevarande betänkande. Nu är det emellertid en sak, som ingen lär vilja bestrida, nemligen att egostyckningslagen icke kan komma till användning i annat fall, än att hemmanet i fråga undergått laga skifte. Der t. ex. endast storskifte egt rum och å alla de ställen, der endast, såsom i allmänhet skett i de flesta länen, afvittring verkstälts i socknarna, och områdena delats i byar, men icke mellan hemmanen, och jemväl äfven der sådan delning inom byarna egt rum, men densamma ändock icke skett enligt de bestämmelser, som gälla för laga skifte, i alla dessa fall kan således egostyckning å dessa hemman icke tillämpas. Mitt förslag afser således att möjliggöra, att äfven i det fall, att laga skifte *icke* egt rum, få afsöndra jord äfven der arealen af denna afsöndring skulle öfverstiga en femtedel af hemmanets areal. Jag har den uppfattningen, att man bör gynna styckning af jord, men slutsatsen af lagutskottets uppfattning blir den, att lagfart å afsöndringen icke skall beviljas, derest hemmanets samtliga afsöndringar uppgå till öfver en femtedel af hemmanets areal. Jag vågar emellertid, med anledning af det uttalande, som kammaren gjorde i går, att då aflåta skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga, hoppas, att kammaren icke skall vara obenägen att, då här endast är fråga om att genom en lagändring möjliggöra för jemväl de mindre bemedlade personerna att skaffa sig egen torfva, bifalla min förevarande motion.

Jag talade för kort tid sedan med en disponent för ett af våra största sågverksbolag och frågade honom dervid, huru de funne

sig med den nya lagfartslagen. Han svarade derpå: ja, vi nödgas kringgå lagen på det sättet, att, när vi önska köpa ett hemman, men egarne dertill vilja undantaga en viss del af jorden, draga vi upp i köpet gränser omkring detta område och fixera ett visst skattetäl; och på det sättet få de lagfart å området, ehuru det kan ifrågasättas, om det är lagligt, enär enligt lagfartslagen, sådan den nu lyder, man icke har rättighet att erhålla lagfart, då köpet omfattar ett visst område och detta område icke är skildt genom fastställd egostyckning. Ett sådant förfaringssätt kan ett sågverksbolag tillåta sig, och risken för bolaget är icke stor, men för en mindre bemedlad, som vill förskaffa sig ett eller annat tunnland jord, för honom är det icke möjligt att komma med ett dylikt förslag. Och ingen jordegare är väl heller så obetänksam, att han på dylika vilkor säljer en mindre areal jord, som kanske icke har många kronors värde, för att å andra sidan få underkasta sig en eventuel hemmansklyfning, hvilken kan kosta flera gånger så mycket som det belopp, han skulle erhålla för den sålda jorden.

Det är, synes det mig, egendomligt, att lagutskottet, nu såsom år 1896, då frågan behandlades, icke kunnat inse nödvändigheten deraf, att pröfningen af afsöndringens beskaffenhet skulle öfverflyttas från Konungens befallningshafvande till den domstol, som skall bevilja lagfarten. Detta skulle medföra mindre besvär och kostnad för den lagfartssökande, och frågan behöfde i så fall icke behandlas af mer än en myndighet, nemligen domstolen. Då denna handhafver fastighetsböckerna, är det naturligtvis mycket riktigare, att domstolen pröfvar denna sak, än att Konungens befallningshafvande skall göra det, hvilken pröfning hittills haft till hufvudsakligt syfte att bevaka tryggheten för utgörandet af de skatter, grundskatter och dylikt, som numera upphört.

Om lagutskottet likväl ansett sig icke heller böra bifalla mitt förslag i sist nämnda afseende, borde väl utskottet åtminstone kunnat bifalla detsamma så långt, att *de* bestämmelser, som gälde, innan 1896 års lag infördes, kunde få förblifva gällande, då denna erbjöde möjlighet att erhålla lagfart å en afsöndrad lägenhet af större areal än en femtedel af hemmanets hela egovidd, synnerligast som genom det i 13 § 1881 års förordning intagna stadgande, att man när som helst hade rätt att få en dylik afsöndring satt i mantal, torde utgöra tillräcklig garanti.

Kan någon påstå, det statsverket skulle riskera någonting på. att en sådan bestämmelse bibehölles? Jag tror verkligen, att den farhåga, som lagutskottet visat derutinnan, att *staten* skulle öfvertaga grundskatterna, är alldeles obefogad.

Emellertid upprepar jag, hvad jag i början af mitt anförande yttrade, nemligen att jag hade hyst förhoppning, att utskottet åtminstone skulle hafva tillstyrkt en skrifvelse likaväl i afseende å det af mig framlagda förslaget som rörande herr D. Perssons förslag. Saken är i båda dessa fall alldeles enahanda. Det är endast den skilnaden mellan Stora Kopparbergs län och de andra länen i riket, att det i det förra är större areal eller större områden, som undergått stor-skifte, än i de öfriga länen, men de delar af de olika länen, som *icke*

*Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar
af lagen
angående
hemmans-
klyfning,
egostyckning
och jord-
afsöndring
m. m.

(Forts.)

undergått laga skifte, komma alla i samma ställning genom 1896 års förordning. Hvarför skall då man icke skriva till Kongl. Maj:t äfven med afseende å alla delarne af riket, då utskottet anser, att förhållandena i Kopparbergs län påkallat en särskild framställning?

Jag skall dock icke göra något yrkande om en skrivelse till Kongl. Maj:t, då jag icke vet, huruvida jag kan vinna kammarens bifall för ett sådant. Men jag hoppas, att kammaren fortfarande skall vara benägen att underlätta för de mindre bemedlade att förvärfa mindre jordbruk eller lägenheter, och skall jag alltså, herr talman, hemställa om bifall till de af mig väckta motioner.

Herr Ohlsson i Vexjö anförde: Då utskottets hemställen redan blifvit af Första Kammaren bifallen och sålunda motionärens förslag för denna Riksdag förfallit, skall jag naturligtvis icke tillåta mig att taga herrarnes tid i anspråk med att ingå på någon vidlyftig kritik öfver vare sig motionen eller hvad motionären nyss yttrat i det långa tal, han här hållit. Jag vill endast i herrarnes minne återkalla, att den lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, i hvilken motionären yrkat ändring, blifvit af Riksdagen antagen så nyligen som år 1896, och att de förslag, som motionären här å nyo dragit under Riksdagens pröfning, under förarbetet till denna lag voro föremål för utredning och uppmärksamhet utan att dock slutligen kunna tillvinna sig de lagstiftande myndigheternas bifall. Herrarne förstå mycket väl, att fullt betryggande bestämmelser i afseende å egostyckning och jordafsöndring äro synnerligen viktiga, ty dessa åtgärder äro af genomgripande vikt och betydelse icke blott för eganderätts-, utan äfven för lagfarts- och inteckningsförhållandena i landet. För min del kan jag därför icke, särskildt med tanke på de delar af riket, der laga skifte ännu ej försiggått, vara med om sådana ändrade bestämmelser, som här ifrågakämlts, äfven om de möjligtvis från vissa synpunkter kunna anses önskvärda.

På grund häraf och under åberopande i öfrigt af de skäl, som utskottet anført, tillåter jag mig yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de i afseende å *punkten 1* gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställen och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, och fann herr vice talmannen propositionen på bifall till utskottets hemställen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, visade 118 ja mot 52 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits af kammaren.

Härefter bifölls jemväl *punkten 2.*

Punkten 3

Bifölls likaledes.

§ 10.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 64, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af dels förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels förordningen om kommunalstyrelse i stad och dels förordningen om kommunalstyrelse på landet i Stockholm.

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.*

Andra Kammaren hade till lagutskottet hänvisat åtta särskilda motioner, afgifna, n:o 31 af herr *M. Dahn*, n:o 51 af herr *A. Henricson m. fl.*, n:o 62 af friherre *I. von Knorring m. fl.*, n:o 163 af herr *H. Branting*, n:o 193 af herr *J. Bromée m. fl.*, n:o 196 af herr *O. Emthén*, n:o 206 af herr *J. Persson* i Arboga, samt n:o 207 af herr *M. Höjer m. fl.*, samtliga åsyftande begränsning i större eller mindre mån af den kommunala rösträtten.

Af anförda skäl hemställde utskottet i förevarande utlåtande;

1:o) att

- a) herr Dahns motion,
 - b) herr Henricsons m. fl. motion,
 - c) friherre v. Knorrings m. fl. motion,
 - d) herr Bromées m. fl. i punkt 1:o) af motionen gjorda hemställan,
- och
- e) herr Emthéns motion
- icke må af Riksdagen bifallas;

2:o) att

- f) herr J. Perssons m. fl. i punkt 1:o) af motionen gjorda hemställan,
 - g) herr Höjers m. fl. i punkt 1:o) af motionen gjorda hemställan,
- och
- h) herr Brantings motion
- icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda,

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

3:o) att

- i) den af herr Bromée m. fl. i punkt 2:o af motionen gjorda hemställen,
k) den af herr J. Persson m. fl. i punkt 2:o) af motionen gjorda hemställen, samt
l) den af herr Höjer m. fl. i punkt 2:o) af motionen gjorda hemställen
icke heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade följande reservationer:

i afseende å utskottets hemställen i punkten 1:o:

af herrar *Husberg, Andersson* i Helgesta, *Redelius* och *Jönsson* i Gammelstorp, hvilka ansett, att utskottet bort, med biträdande af de grunder för en ändrad lagstiftning i fråga om den kommunala rösträtten å landet, hvilka innehållas i den af friherre von Knorring m. fl. afgifna motion, hemställa, att Riksdagen ville i anledning af de väckta motionerna för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, § 11, sådan den lyder enligt förordningen den 26 oktober 1888, och § 59, sådan samma paragraf lyder enligt nyssnämnda förordning och förordningen den 8 mars 1889, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugondedel och af annan röstegande för mera än en tiondedel af kommunens hela fyrktal.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§ 21.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställer ordföranden proposition, så affattad, att den må kunna med *ja* eller *nej* besvaras.

Ordföranden tillkännagifver derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, verkställs den öppet och efter upprop.

Till beslut i andra frågor än dem, hvarom i §§ 27, 36 och 73, punkt b), sägs, erfordras blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den vid omröstningen följda röstgrund.

Falla rösterna lika för olika meningar, gäller den mening, hvilken de flesta röstande efter hufvudtalet bifallit. Äro äfven efter sådan beräkning rösterna lika delade, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)*

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal, hvarjemte i längden skall antecknas kommunens hela fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommunens röstlängd. Har, sedan längden justerades, ny egare eller brukare tillträd fast egendom, och varder sådant inför kommunalstämman styrkt, uppföres den nye egaren eller brukaren i längden såsom röstberättigad för fastigheten; börande kungörelse om stämma, der dylikt ärende skall förekomma, från predikstolen uppläsas minst en vecka förut. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, dels om af ofvan angifven orsak rösträtt för fast egendom öfvergått till annan person, dels, der begränsning enligt § 11 eger rum, röstetalet, dels ock om och på hvilken grund i följd af bestämmelserna i §§ 8 och 9 någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

§ 73.

För att vinna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då beslutet angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som, för något dess gemensamma nytta afseende ändamål, genom gåfva eller testamente kommunen till-

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

fallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet eger; och
b) upptagande af lån, stäldt på längre återbetalningstid än två år.

Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro- och färjpenningar m. m.

Till beslut i fråga angående upptagande af lån, hvarom här ofvan sägs, erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet.

Beslut eller förslag, som bör Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jemte eget utlåtande, till Kongl. Maj:t öfverlemnna.;

af herr *Ohlsson* i Vexjö, med hvilken herrar *Anderson* i Tenhult och *Petersson* i Fräntorp instämt,
att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, § 11 sådan densamma lyder enligt förordningen den 26 oktober 1888, och § 59 sådan samma paragraf lyder enligt nyssnämnda förordning och förordningen den 8 mars 1889, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§§ 21, 59 och 73:

I öfverensstämmelse med ofvanintagna af herr *Husberg* m. fl. afgifna reservation;

samt af herr *Nilsson* i Skärhus, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta

fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugonedel och af annan röstberättigad för mera än en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;»

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

beträffande utskottets hemställan i punkt 2:o:

af herrar *Husberg, Ohlsson* i Vexjö, *Nilsson* i Skärhus, *Anderson* i Tenhult, *Petersson* i Fräntorp och *Svensson* i Karlskrona, som ansett utskottet böra hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga frågan om ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten i stad under öfvervägande samt för Riksdagen framlägga de förslag till sådan begränsning, som af förhållandena finnas påkallade;

beträffande utskottets hemställan i punkt 3:o:

af herr *Ohlsson* i Vexjö, med hvilken herrar *Anderson* i Tenhult, *Petersson* i Fräntorp, *Redelius* och *Svensson* i Karlskrona instämt, med yrkande, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t göra frågan om bolagskommunala rösträtt till föremål för förnyad utredning samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Sedan *punkten 1* blifvit föredragen, yttrade

Herr *Nydahl*: Jag tillåter mig att angående föredragnings-sättet hemställa, att de särskilda punkterna visserligen föredragas till afgörande hvar för sig, men att diskussionen får omfatta betänkanDET i dess helhet.

Sedan kammaren bifallit hvad herr *Nydahl* sålunda hemställt, lemnades ordet åter till

Herr *Nydahl*, som nu anförde: Jag vågar taga för gifvet, att Andra Kammaren icke är belåten med det negativa resultat, hvartill lagutskottets majoritet i denna fråga har kommit. Frågan blir då, hvilken af de många såsom motioner och reservationer här föreliggande förslagen bör vinna kammarens tillslutning. Det kunde ju synas vara närmast till hands, att kammaren i år intoge samna ståndpunkt, som den intog i fjöl, och sålunda förenade sig om den af herr *Nilsson* afgifna reservationen, hvilken återfinnes högst upp på tjugandera sidan i betänkanDET. Jag tillåter mig emellertid att

Angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

framställa en anmärkning, emot denna reservation, en anmärkning, som jag förmodar, att såväl den ärade reservanten själf, om han vore här tillstädes, som kammarens öfriga ledamöter skola finna vara fullt befogad.

Det af reservanten framlagda förslaget lider nemligen, med allt erkännande för öfrigt af det verkliga framsteg, som det innebär, det lider, säger jag, af en icke oväsentlig oegentlighet.

(Forts.)

Der föreslås två relativa röstmaxima, ett för aktiebolag, satt till en tjugonedel, och ett för andra röstegande, satt till en tiondedel af kommunens hela fyrktal. Det förhåller sig emellertid, såsom vi alla veta, så, att verkan af ett relativt röstmaximum står i ett omvänt förhållande till kommunens storlek, så att ju mindre en kommuns fyrktal är, dess skarpare blir denna verkan, och, tvärtom, ju större fyrktal en kommun har, desto mindre berörda bli kommunens högre röstetal vid tillämpningen af denna begränsningstyp. Jag tänker mig en kommun med, låt mig säga, 5,000 fyrkar. Om i kommunen finnes ett aktiebolag med 500 fyrkar, så skulle det enligt reservantens förslag ej få rösta för mera än 250 fyrkar, under det att en annan röstegande med samma fyrktal inom samma kommun skulle få utöfva rösträtt för hela sitt fyrktal och sålunda få 500 röster. Men i en kommun med 20,000 fyrkar eller deröfver skulle aktiebolagens fyrkar få samma röstvärde som andra röstegandes fyrkar, emedan ingen skulle få mera än högst 1,000 röster. Aktiebolagsfyrkarnas röstvärde i förhållande till andra röstegandes fyrkar skulle, hvad beträffar kommuner med mindre än 20,000 fyrkar, blifva större, ju mindre kommunen vore, men i kommuner, som hafva minst 20,000 fyrkar, skulle denna skilnad i röstvärde bortfalla. Kan det finnas någon verklig anledning att behandla aktiebolagen strängare i de små kommunerna än i de stora? Det är dock i de stora och i synnerhet i de största kommunerna, som de flesta och största aktiebolagen förekomma, medan de i de små kommunerna spela en jembförelsevis blygsam roll. Enligt den kommunala statistiken för år 1892 utgjorde det procenttal, som uttrycker aktiebolagens andel i kommunernas hela fyrktal, 7,6 procent i de kommuner, som kunna rubriceras såsom små, men 26,7 procent inom de stora kommunerna. Aktiebolagen hade således nära fyra gånger större inflytande inom de stora kommunerna än inom de små, och sedan dess har nog denna skilnad blifvit ännu större. Den skarpare rösträttsbegränsning, som enligt reservantens förslag skulle träffa aktiebolagen, komme således att göra sig gällande inom de kommuner, der den mindre behöfves, men finge alldeles ingen effekt i de kommuner, der en sådan åtgärd vore mera af behöfvet påkallad. Det kan ju icke förnekas, att detta är en oegentlighet och en inkonsequens.

Att kammaren ändock förra riksdagen antog just detta förslag bland de flera, som då förelågo, berodde, så vidt jag kunde bedöma saken efter den då förda diskussionen, derpå, att förslaget ansågs särdeles lämpligt med afseende på den sammanjemkning af kamrarnes beslut, som man förutsåg skulle komma i fråga. Någon sådan sammanjemkning hafva vi i dag ej att taga hänsyn till, då Första Kammaren, om den ej redan gjort det, otvifvelaktigt kommer att fatta beslut i öfverensstämmelse med utskottets hemställan. Det

beslut, kammaren nu går att fatta, bör således, synes det mig, vara ett uttryck för kammarens verkliga uppfattning af hvad som här bör göras för att få till stånd en någorlunda effektiv och äfven i öfrigt tillfredsställande lösning af denna fråga. Men då kan det ej vara skäl att opinera, ty annat än en opinionsyttring kan det ej blifva tal om, för en särskild begränsning af aktiebolagens rösträtt af den beskaffenhet, att den blir störst i de små kommunerna, mindre i de stora och alls ingen i de största. Om syftet med denna undantagsbestämmelse skall vinnas, måste den kompletteras med ett *absolut* röstmaximum, som då lämpligen skulle sättas till 500 röster.

Det är dock, enligt mitt förmenande, icke på den vägen, som man bör söka bryta aktiebolagens kommunala öfvervalde. I den af herr Bromée m. fl. afgifna motion, hvilken äfven jag underskrifvit, påpekas två alternativ för vinnandet af detta ändamål: det ena, att aktiebolagens rösträtt utskiftas på delegarne; det andra, som borde tillgripas, om det förra skulle möta alltför stora praktiska svårigheter, vore, att denna rösträtt *helt och hållet* upphäfdes, så att rösträtt icke under någon form finge utövas för aktiebolags egendom och inkomst. Det förra tillvägagäendet vore endast att likställa dessa röstegande, som här är fråga om, nemligen aktiebolagen, med andra röstegande. Nu få aktieegare i ett bolag, huru många de än äro och till hvilken nationalitet de än höra, lägga sin samfälda rösträtt i handen på *en* fullmäktig, och denna behöfver icke ens för egen del hafva rösträtt i den kommun, der han utöfvar sitt bolags rösträtt. Det kan ju med skäl frågas, hvarför aktiebolag, som dock icke annat äro än juridiska personligheter, skola åtnjuta en så stor företrädesrätt framför röstegande, som äro verkliga, menliga personer. För min ringa del finner jag icke ens något orimligt i tanken på ett fullständigt upphäfvande af aktiebolagens rösträtt. I Danmark och Norge hafva bolag, som bekant, icke kommunal rösträtt, och det har icke försports något missnöje deröfver eller kunnat visas, att det föranledt några menliga följder. Bolag äro *ekonomiska* föreningar, och delegarnes hufvudsakliga intresse är att få så stora utdelningar som möjligt. Något egentligt intresse för den kommun, der bolaget har sin rörelse, hafva de i öfrigt icke, ja, många gånger torde aktieegarne hafva föga eller ingen annan kännedom om den kommunen, än att deras bolag har sin verksamhet inom densamma. Härtill kommer, att dessa aktieegare kunna, såsom redan är antydt, till stor del eller större delen utgöras af utlänningar, och detta förhållande synes tendera till att blifva allt mera vanligt. Jag frågar mig med oro: hvart skall detta slutligen taga vägen? Skall måhända den dag komma, då våra kommuner styras af personer, som äro i utländska kapitalisters tjänst? Jag förmodar, att vår så fosterländska riksdagsmajoritet icke kan vara likgiltig inför en sådan eventualitet. Men vill man stäcka aktiebolagens kommunala öfvervalde, får man ej dröja dermed allt för länge. Bolagsintresset blir, snart sagdt, med hvarje dag allt mäktigare och mäktigare, och hvad statsmagtarna möjligen kunde göra i år, det skola de kanske icke mäta åstadkomma några år härefter.

Det borde vara öfverflödigt att säga, att man kan i öfrigt vara vänligt stämd mot de ekonomiska associationer, som kallas aktiebolag,

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

att man kan förstå att till fullo uppskatta den skuld, i hvilken vår ekonomiska utveckling till dem står, att man kan inse och erkänna, att deras representanter ofta visat ett berömvärdt nit för allmännyttiga företag, för kulturella mål, såsom vetenskapens och folkbildningens främjande m. m., m. m. — det borde vara onödigt att säga, att man kan inse och erkänna allt detta och likväl anse det önskvärdt, ja, nödvändigt, att på det ena eller andra hållet en inskränkande gräns uppdrages för aktiebolagens verksamhet och magtutöfning. Och ingenstädes skulle en sådan begränsning vara så väl motiverad och så behöflig som just i fråga om aktiebolagens inflytande på de kommunala angelägenheterna. Bolagen skulle helt visst ej heller blifva på något sätt lidande genom att förlora sin kommunala rösträtt. Deras ekonomiska resurser, som ständigt växa och kanske en dag skola representera större delen af vårt lands förmögenhet, skola alltid bereda dem tillräckligt stort inflytande inom kommunerna, och deras intressen på stämmorna bevakas ju af deras talrika, väl afönade och därför äfven på stämmorna inflytelserika tjänstemän. Jag tror därför, att vårt förslag angående aktiebolagens rösträtt — hvilket förslag herr Ohlsson upptagit i sin under punkt 3 afgifna reservation — icke innebär någon orimlighet.

Äfven i ett annat afseende synes mig förenämnda motion -- herr Bromées m. fl. — förtjena företräde framför ej blott herr Nilssons reservation, utan äfven framför hvarje annat här föreliggande förslag. Jag menar i fråga om röstvärdet vid de kommunala valen. Det vore väl endast i sin ordning, att kommunernas röstberättigade medlemmar tillerkändes lika rösträtt vid kommunala val i allmänhet. Något giltigt skäl, hvarför den ene skall hafva flera röster än den andra vid t. ex. folkskolelärareval, torde sväriligen kunna andragas. Det kan ju hända och händer utan tvifvel mycket ofta, att en person, som endast har fem röster, har flera barn i folkskolan, under det att en person, som har ettusen röster, icke har något enda barn i denna skola. Mig förefaller det mycket inhumant och motbjudande, att de röstegandes vota skola äfven vid dylika tillfällen mätas med den orätta mammons vikt, och jag föreställer mig, att Andra Kammaren anser, att hvad vi i detta afseende föreslagit endast utgör en mycket billig fordran, och att det icke vore någon olycka för gamla Sverige, om personlighetsprincipen finge i regeln tillämpas vid kommunala val.

På grund af hvad jag nu tillätit mig yttra och med afseende på särskildt å den omständigheten, att det beslut, som kammaren nu går att fatta, icke har någon utsigt att blifva den nu församlade Riksdagens beslut, utan endast en opinionsyttring, skulle jag visserligen kunna känna mig frestad att yrka bifall till herr Bromées m. fl. motion i hvad den rör den nu föredragna punkten, men jag skall ändock icke göra detta, utan jag skall vara mycket moderat och inskränka mig till att i stället yrka bifall till den af herr Ohlsson afgifna reservationen vid denna punkt, hvilken reservation finnes å sid. 14 i utlåtandet. Den skiljer sig från det af oss afgifna förslaget förnämligast deri, att den icke ifrågasätter lika rösträtt vid kommunala val, men den hvilat i öfrigt på väsentligen samma grunder som vårt förslag, nemligen på uppställandet af tvenne röstmaxima, ett relativt

och ett absolut, samt på förutsättningen af en ytterligare inskränkning i aktiebolagens rösträtt, möjligen genom ett fullständigt upphäfvande af denna rösträtt. Denna reservation är enligt min tanke den enda af de vid betänkandet fogade reservationerna, hvilken bör komma i fråga.

Hvad beträffar den reservation, som herr Husberg m. fl. afgifvit, och som är den första, förekommande å sid. 8 i betänkandet, så träffas den tydligen af samma anmärkning, som jag framställt mot herr Nilssons, nemligen att den särskildt för aktiebolagen föreslagna röstbegränsningen skulle i sin tillämpning få en verkan, som stode i motsatt förhållande till behovet. Men under det att herr Nilsson i sin reservation äfven föreslagit ett absolut röstmaximum och derigenom anvisat ett medel att verksamt nedpressa de högsta fyrk-talen inom de stora kommunerna, så förekommer något sådant icke i herr Husbergs reservation. Detta gör, att den senares förslag icke skulle i tillämpningen få någon nämnvärd betydelse hvad beträffar de stora och största kommunerna, der det egentliga bolagsväldet brukar förekomma. Jag ber för öfrigt att få fästa uppmärksamheten derpå, att den reform, som herr Husberg och hans medreservanter nu vilja förutna landskommunerna, redan för 30 år sedan ansågs vara alldeles otillräcklig för städerna, och det vore verkligen bra anspråkslöst, om landsbygdens representanter nu ville hålla till godo med en sådan reform.

Jag skall således, herr talman, anhålla om bifall till den af herr Ohlsson vid den nu föredragna punkten afgifna reservation, och jag gör detta under den förhoppning och förutsättning, att kammaren sedermera äfven skall bifalla hans reservation under punkten n:o 3.

Häruti instämde herrar *Styrlander*, *Norman* och *Nordin* i Ham-
merdal.

Vidare anförde

Herr Ohlsson i Vexjö: Då jag temligen omständligt motiverat min vid denna punkt afgifna reservation, så kan jag nu fatta mig helt kort.

Jag vill således endast fästa uppmärksamheten derpå, att jag och de två medlemmar af lagutskottet, hvilka delat min mening, ansett, att Riksdagens båda kamrar nu bort ena sig om en moderat reform, gående derpå ut, att i kommunala angelägenheter å landet ingen må utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tionde-del af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar. En dylik reform, som hän-för sig till både ett relativt och ett absolut röstmaximum, skulle, enligt hvad tillgängliga statistiska uppgifter klart och tydligt gifva vid handen, komma att verka mycket tillfredsställande samt jemnt och likformigt, icke blott i de mindre, utan äfven i de större kommunerna. Såsom en föregående talare redan antydte, förhåller det sig nemligen så, att det relativa begränsningstalet hufvudsakligast är verksamt inom de mindre kommunerna, under det att det absoluta röstmaximum gör

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunal-
styrelse
på landet
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

sig mest gällande i de största kommunerna och i afseende å de högsta röstetalen.

Nu hafva vi reservanter emellertid desslikes ansett, att frågan om aktiebolagens kommunala rösträtt bör göras till föremål för en förnyad utredning och undersökning i syfte, att den aktiebolagen, såsom juridiska personligheter, enligt gällande lag tillkommande rösträtt i kommunala angelägenheter må upphävas och deras rösträtt, der så ske kan, öfverflyttas på *verkliga* personer, bolagens delegare. Hvar och en, som något aktgifvit på de herskande företeelserna på det ekonomiska området, kan icke hafva undgått att märka, med hvilken svindlande fart aktiebolagsinstitutionen dag för dag tilltager både i antal och ökad kapitalstyrka. Denna kammare har ock vid flerfaldiga tillfällen visat sig hafva vaken blick för och fullväl insett vådan deraf, att aktiebolagen, de må nu bestå af svenska eller utländska medlemmar, komma att intaga en alltför dominerande ställning och tillvälla sig ett alltför öfvervägande inflytande på en mängd områden. Det är ur denna synpunkt, som vi reservanter ansett genomgripande reformer i afseende på aktiebolagens rösträtt vara af verkligt behof påkallade och af den ingripande vigt och betydelse, att kammaren icke längre bör undanskjuta denna fråga. Af hvad som nu påpekats torde vara tydligt, att de af kammarens ledamöter, som dela vår åsigt härutinnan, icke kunna vara med om att för aktiebolagen nu fastslå ett särskildt relativt begränsningstal, *en tjugonedel*, af röstetalet i en kommun. Ty gör kammaren det, så har kammaren dermed också slagit fast, att aktiebolagen framgent skola ega kommunal rösträtt, och följaktligen betagit sig utsigten till att inom rimlig tid genomföra den reform, till hvilken vi reservanter syfta, och hvilken — som jag tror — äfven Andra Kammaren, i stort sedt, önskar få till stånd.

Slutligen vill jag endast tillägga, att det förslag, som af oss reservanter framlagts, visserligen icke är något nytt förslag. För så länge sedan som vid 1875 års riksdag godkände denna kammare ett alldeles liknande förslag — en tiondedel såsom relativt begränsningstal och ett tusen fyrkar såsom absolut röstmaximum — och till förmån för detta förslag talade i denna kammare sådana män som en Ola Andersson, en Nils Petersson, en Sven Nilsson, A. P. Danielson m. fl. För min del kan jag icke tro, att denna kammare sedan dess så förvanskats, att den nu icke skulle vilja vara med om en så moderat reform som denna, hvilken i sina konsekvenser dock innebär möjlighet till ett bättre ordnad kommunalt sjelfstyrelsesätt och möjliggör, att det i många kommuner hittills förherskande kommunala fåtalsväldet kan hämmas.

Till sist vill jag blott framhålla, att om frågan angående den kommunala rösträttens begränsning inom rimlig tid skall kunna lösas, så beror det för visso på denna kammare att föra frågan fram till sin lösning. Härför erfordras dock, att kammaren ställer sig enig och stark omkring *ett* bestämdt förslag. I förhoppning, att det förslag, som af mig och mina medreservanter framlagts, må kunna åstadkomma sådan enighet, tillåter jag mig, herr vice talman, att yrka bifall till den af oss vid betänkaudets första punkt afgifna reservation.

I detta anförande instämde herrar *Zetterstrand*, *Zotterman*, *Sjöberg*, *Hultstein*, *Jönsson* i Mårarp, *Petersson* i Boestad, *Nilsson* i Kägglå, *Petersson* i Fräntorp, *Nilsson* i Lidköping, *Emthén* och *Sandquist*.

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommu-
nalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

Vidare anförde:

Friherre Barnekow: Herr vice talman! Vi behandlade för några dagar sedan frågan om den politiska rösträtten, och i dag föreligger till handläggning frågan om den kommunala. Dessa båda frågor hafva likhet med hvarandra deruti, att ingendera af dem är främmande för Riksdagen, ty de hafva många gånger förekommit der till behandling. Och när de förekommit, så har, åtminstone förr, utgången blifvit den, att frågorna fallit i Första Kammaren och, vanligtvis, antagits i Andra Kammaren. På senare tider hafva dock begge frågorna fallit uti begge kamrarna. Det oaktadt tror jag dock, att dessa frågor äro af den beskaffenhet, att de alltjemt måste återkomma, och detta ända till dess, att de af Riksdagen få en slutlig lösning. Jag tror också, att dessa båda frågor äro hvarandra lika äfven deruti, att de, för hvarje gång de återkomma, återkomma med större fordringar, det har erfarenheten visat. Slutligen tror jag en likhet förefinnas dem emellan derutinnan, att dessa frågor, begge två, gifva genom sin upprepade återkomst ett visst uttryck för det missnöje, som yppat sig öfver penningarnas och den öfriga förmögenhetens magt och inflytande på vårt lands sociala och politiska förhållanden.

Hvad särskildt vidkommer den nu föreliggande frågan, så är det ju många förslag, som här föreligga. De båda talare, som haft ordet närmast före mig, hafva yrkat bifall till herr Ohlssons reservation. För min del är jag mest böjd för att yrka bifall till den af herr Nilsson afgifna reservationen, och jag ber att få angifva skälen derfor.

Båda reservationerna afse en inskränkning i den kommunala rösträtten, och båda hafva ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut af 1,000 fyrk, men de skilja sig derutinnan, att enligt herr Nilssons reservation skulle aktiebolag endast få högst $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal, då i den andra reservationen talas om $\frac{1}{10}$ som regel. Den siste talaren nämnde, att han och hans medreservanter i motiveringen framhållit, att de vilja omorganisera röstbestämmelserna för bolagen, så att dessa icke egentligen skulle få någon rösträtt. Ja, detta finnes nog i *motiveringen*, men om man förbiser denna och endast fäster sig vid klämman, framgår utaf densamma ingenting, som särskildt gäller aktiebolagen, utan dessa skola liksom andra ha ett röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af röstetalet. Hvad herr Nilssons reservation angår, har han der icke sagt, att han ej vill vara med om en förändring af bolagens rösträttsliga befogenhet, utan han har sagt, att om bolag finnas, få de icke hafva mer än $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Då denna fråga nu, liksom vid alla föregående tillfällen, redan är afslagen af Första Kammaren och då dessutom en komité är tillsatt, som skall omarbota kommunallagarne, kan det ju här icke blifva fråga om annat än en opinionsyttring, och jag hemställer då till

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommu-
nalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

kammaren, om ej det bästa vore att som opinionsyttring antaga det förslag, som en gång blifvit pröfvadt och derpå antaget af Riksdagens Andra Kammare.

Herr talman, jag anhåller därför om bifall till den af herr Nilsson afgifna reservationen.

Herr Olsson i Asak: Herr vice talman, mina herrar! Det kan visserligen förefalla mindre lämpligt att förlänga diskussionen i en fråga, som blifvit enhälligt afstyrkt af samtliga lagutskottsledamöter från medkammaren, och hvilken säkerligen i det höga herrehuset kommer att få — såvida den icke redan fått — en stilla begrafning, och det är ju under sådana förhållanden af mindre betydelse, hvilket beslut denna kammare fattar. Men frågans stora vikt gör, att jag icke kan annat än egna den åtminstone några minuters uppmärksamhet. Jag skall i likhet med de talare, som före mig haft ordet, endast beröra frågan om begränsningen af den kommunala rösträtten på landet.

Mot motionärernas förslag till begränsning af denna rösträtt hafva utskottsledamöterna från Första Kammaren icke haft någonting annat att anmärka, än att frågan bör hvila, till dess att den s. k. kommunalskattekomitén fullgjort sitt värf. Sedan det blifvit en verklighet, som äsyftas med tillsättningen af denna komité, synas förstakammarledamöterna i lagutskottet icke hafva någonting emot en begränsning af den kommunala rösträtten. Ja, denna kommunalskattekomité kom verkligen i grefvens tid. Nu är det ingen konst äfven för Första Kammaren att önska en reform af den kommunala rösträtten på landet. Så fort den der kommunalskattekomitén fullgjort sin mission och statsmagterna fattat beslut i enlighet med dess syfte, skall begränsningen gå som en dans.

Detta är emellertid — synes det mig — ingenting annat än ett mycket lämpligt sätt att för en mycket lång framtid komma ifrån saken. Då frågan om aflåtande af den skrifvelse, som föranledde bemälda komités tillsättande, förevar här i kammaren, framhöllos de svårigheter, som voro förenade med uppgiften att skilja kommunalbeskattningen från beskattningen till staten. Åtskilliga påstodo till och med, att detta rent af var omöjligt. Om nu emellertid komitén i tidens fullbordan skulle lyckas utfinna en lösning af frågan och Kongl. Maj:t en rundlig tid derefter aflåter proposition till Riksdagen i enlighet med komiténs förslag, tror då väl någon af herrarne, att detta Kongl. Maj:ts förslag är af det innehåll, att det kan tillfredsställa majoriteten inom båda kamrarne? Visserligen ligger en sådan tanke inom möjlighetens gräns, men också mycket nära densamma. Deremot är det ganska troligt, att Riksdagen förklarar sig icke kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag, men besluter aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förnyad utredning, alldeles som det gick med det för någon tid sedan här i Riksdagen behandlade pensioneringsförslaget.

I hvilket fall som helst kommer det säkerligen att dröja mycket länge, innan det, som med denna komité äsyftas, blifvit en verklighet. Och under denna långa tid skall nu enligt Första Kammarens mening

den vigtiga frågan hvilat. Den är dock så vigtig och en god lösning af densamma så trängande, att jag knappast förstår, huru ens Första Kammarerna kan på ett så likgiltigt sätt afärda densamma. Jag skulle naturligtvis kunna gifva många skäl för denna min mening, men nu i riksdagens elfte stund måste jag afstå derifrån, då det ärade lagutskottet funnit lämpligt att ej förr komma fram med detta betänkande.

Af de förslag, som blifvit framställda i denna fråga, synes det mig egentligen endast vara två, hvilka man kan tänka på att antaga.

Visserligen har under debatten ett tredje förslag framkommit, och ett par talare hafva äfven yrkat bifall till detsamma, men jag tror, att det i alla fall vore bäst, om man fattade beslut i enlighet med ett annat förslag, som jag nu tager mig friheten att framställa.

De två förslag, som jag anser, att man kan välja på, äro dels det förslag, som blifvit väckt af friherre von Knorring och som upptagits i en reservation af herr Husberg m. fl., dels ock det förslag, som framburits af herrar Henricson och Dahn, och till hvilket herr Nilsson i Skärhus i sin reservation yrkat bifall. Dessa båda förslag äro lika derutinnan, att de begränsa den kommunala rösträtten på landet så, att ingen skulle få utöfva rösträtt för mer än $\frac{1}{10}$ och aktiebolag för endast $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal. Men dessutom innehåller — som förut blifvit anmärkt — herr Nilssons förslag ett tillägg, att ingen under några förhållanden skulle få utöfva rösträtt för mera, än som motsvarar 1,000 fyrkar.

Jag tror, mina herrar, att om man vill hafva denna fråga löst på ett sådant sätt, som behöfvat kräver, måste man taga herr Nilssons förslag, ty utan de två röstmaxima, som han uppställt, kan man verkligen icke få en fullt tillfredsställande lösning af frågan. I de större kommunerna skulle säkerligen utan ett absolut röstmaximum de stora fyrktalen komma att få ett alldeles för stort öfvervälde vid frågornas afgörande. Detta visas också alldeles tydligt i de reservationer, som af herrar Sidenbladh och Nydahl fogats till det betänkande, som komitén för den kommunala rösträttens ordnande afgifvit. Jag för min del kan således icke annat än gå med på det förslag, som innehålls i herr Nilssons reservation.

Dessutom vill jag fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att denna herr Nilssons reservation innehåller alldeles samma förslag, som denna kammare antog i fjol, och hvilket sakta, men säkert drillade sig igenom i fyra voteringar. Om det nu vore fråga om en sammanjemkning eller ett tillmötesgående i öfrigt kamrarne emellan, skulle jag visserligen kunna vara med på herr Ohlssons i Vexjö förslag, ty man må säga, hvad man vill, detta förslag är dock i alla händelser mindre långt gående än det, som herr Nilsson i Skärhus framställt i sin reservation. Det af herr Ohlsson framlagda förslaget innehåller ju icke någon större begränsning i fråga om rösträtten för aktiebolag än för andra, som skatta till kommunen, och under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att detta förslag går mindre långt. Men som frågan nu ligger, kan jag ej förstå hvad kammaren skulle vinna på att ändra mening.

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.*

(Forts.)

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)*

På dessa skäl ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till herr Nilssons reservation.

Friherre von Knorring: Då den af herr Husberg m. fl. afgifna reservationen återgifver det, som är uttaladt i den motion, som jag framburit och hvilken är undertecknad af 57 medlemmar af denna kammare, tager jag mig friheten att förorda denna reservation. Någon motivering synes för närvarande icke behöflig, då denna fråga blef grundligt debatterad under fjolårets riksdag, och herrarne nog anse, att de i dag fått höra tillräckligt i saken. Jag skall därför endast tillåta mig att säga, att den af utskottet åberopade omständigheten, att en komité för närvarande är sysselsatt med en utredning angående kommunalskatterna, enligt min uppfattning icke utgör tillräckligt skäl för att ej antaga ett förslag till ändring af den kommunala rösträtten, ty hurudant det förslag än må blifva, som komitén utarbetar, kan man vara öfvertygad om, att de direkta kommunalskatterna icke skola försvinna.

Hvad herr Ohlssons reservation beträffar, är den så till vida ny, som ett sådant förslag icke förekommit på öfver tvenne decennier till behandling i Riksdagen. Jag vill nemligen minnas, att herr Ohlsson yttrade, att senaste gången, ett sådant yrkande behandlades här, var år 1875. Under sådant förhållande och då bänkarne äro så glest besatta, som de nu mot riksdagens slut äro, föreställer jag mig, att kammaren ej skall vara benägen att antaga denna reservation.

Slutligen vill jag säga, att jag tror det vara klokast, att Andra Kammaren åtnöjer sig med den reservation, som jag här tagit mig friheten förorda, för så vidt Andra Kammaren verkligen vill, att någon reform i ifrågavarande hänseende inom en något så när öfverskådlig framtid skall komma till stånd. Vi kunna nemligen, mina herrar, vara fullkomligt öfvertygade om, att medkammaren, med hvilken vi utan tvifvel måste räkna, icke inom en öfverskådlig tid skall gå med på ett absolut kommunalt rösträttsstreck. Detta är för mig en viktig anledning till antagande af den reservation, som herr Husberg m. fl. afgifvit, och jag skall be att fortfarande få yrka bifall till densamma.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Då bänkarne äro så glest besatta, kan det beslut, som nu kommer att fattas, icke anses som ett fullgiltigt uttryck för kammarens mening. Jag beklagar därför, att utskottet så sent framkommit med sitt utlåtande i denna viktiga fråga. Jag kan instämma med den förste talaren, herr Nydahl, deri, att det här endast kan bli fråga om en opinionsyttring, då Första Kammaren ju redan fattat sitt beslut i frågan. Men jag begärde ordet, när jag hörde det yrkande, till hvilket han kom, ty derom kan jag, herr talman, icke utan vidare vara med. Jag vill erinra om, att kammaren, såsom redan en talare här bredvid mig påpekat, i fjor beslöt i öfverensstämmelse med den af herr Nilsson då och äfven nu framlagda reservationen. Att detta icke berodde på en tillfällighet, utan att beslutet verkligen utgjorde ett uttryck för kammarens mening, framgår deraf, att denna herr Nilssons reservation framgick segrande

ur *fyra* särskilda voteringar. Under sådana förhållanden synes det nu icke förefinnas något det ringaste skäl, hvarför kammaren skulle frångå denna reservation, som, efter hvad voteringarna utvisade, tydligen innefattade hvad kammarens majoritet i denna fråga önskade. Jag vill visserligen icke härmed påstå, att icke jag personligen skulle vilja gå längre än denna reservation; men å andra sidan kan jag icke tänka mig, att sedan förra riksdagen förekommit något, som skulle kunna föranleda kammarens majoritet att gå tillbaka från den ståndpunkt, densamma då intog.

Herr Ohlsson i Vexjö åberopade, bland annat, så vidt jag hörde honom rätt, att 1875 års Riksdag godkänt ett yrkande lika med det af honom nu i reservationen framlagda. Men icke behöfver man väl gå så långt tillbaka i tiden. Den ärade talaren behöfver ju icke gå tillbaka längre än till förra året och åberopa det beslut, Andra Kammaren då fattade. Detta måtte väl för denna kammare vara mera bestämmande än hvad kammaren för mer än 20 år sedan beslutat.

Samme talare yttrade ock, att det vore önskligt, om vi kunde blifva eniga om ett bestämdt förslag i denna fråga. Men om kammaren nu antager herr Ohlssons reservation, så vinner man ju ingalunda detta mål, utan då blir den sista villan värre än den första; ty man vet ju då icke, hvad kammaren vill, när man det ena året beslutar ett, det andra ett annat. Kammaren har förut beslutat en begränsning äfven af aktiebolags kommunala rösträtt, men denna fråga lemnas af herr Ohlsson i hans reservation alldeles å sido. För min del tror jag därför icke det vore lämpligt, om kammaren nu frånginge det uttalande, kammaren i fjor gjorde i denna sak.

Herr Ohlsson kan häremot måhända invända, att han i tredje punkten föreslagit en skrifvelse i fråga om aktiebolags kommunala rösträtt. Derpå vill jag svara, att det, så vidt jag kan se, icke finnes något formelt hinder för kammaren att i öfverensstämmelse med detta hans förslag — jemte det kammaren för sin del uttalar sig för en viss begränsning af bolagens rösträtt — äfven besluta aflåtandet af en skrifvelse med begäran om utredning angående en ytterligare begränsning af aktiebolags kommunala rösträtt. Detta skrifvelseförslag utgör således efter min uppfattning på intet sätt något hinder för antagandet af herr Nilssons reservation, till hvilken jag, herr talman, på nu anförda skäl anhåller få yrka bifall.

Herr Sundblad: Herr talman! Jag skall anhålla att få yttra blott några få ord i denna viktiga fråga, i synnerhet som jag är en bland dem, som undertecknat den af friherre von Knorring framburna motionen om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, och jag sålunda biträdt den mening, som i samma motion blifvit uttalad. Upprepade gånger hafva ju, efter hvad jag förnummit, under en lång följd af år så väl inom Riksdagen som utom densamma allt starkare röster höjts för en begränsning af den kommunala rösträtten på landet, och detta i syfte att aflägsna de missförhållanden, som gjort sig gällande och på senare tider blifvit allt mera kända och tryckande derigenom, att så väl enskilda

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m m
(Forts.)*

som ännu mer bolag genom att få ett större antal fyrk kommit att utöfva kommunalt envælde på många håll. Majoriteten i denna kammare har ock vid upprepade tillfällen, då denna fråga varit på tal, enat sig om den meningen, att en begränsning borde göras gällande med afseende på den kommunala rösträtten, och den har enat sig om det beslutet, att inom en kommun ingen skulle få ega rättighet att utöfva rösträtt för mer än en tiondedel af hela kommunens röstetal. Jag tror väl också, att majoriteten i denna kammare, som fattat detta beslut flera gånger förut, nu vidhåller detsamma. Men icke blott detta, utan jag vågar äfven tro, att denna majoritet är färdig att gå ett stycke längre på reformernas bana i detta fall, i syfte att begränsa det tilltagande bolagsväldet. Jag skall åtminstone vara med derom.

Beträffande huru långt man skall utsträcka begränsningen af den kommunala rösträtten på landet äro meningarna, så vidt jag funnit, mycket delade. Men denna skiljaktighet i uppfattningen derom sammanföres till den frågan, så vidt jag kunnat finna, huru vida man skall nöja sig med ett relativt röstmaximum eller om man äfven derjemte skall tillämpa det absoluta. Jag får dock säga för min del, att jag efter noggrant öfvervägande af saken icke kan vara med om att äfven tillämpa det absoluta röstmaximum, åtminstone icke för närvarande; och på samma gång jag tillkännagifver detta, vill jag också frambålla såsom min mening, att om en begränsning af den kommunala rösträtten skall ske, bör den ske med den måttfullhet, som betingas af nödig hänsyn till det förhållande, i hvilket rösträtten står och bör stå till den skatt till kommunen, som hvar och en på grund af honom påfördt fyrktal har att erlægga, eller, med andra ord, att rösträttens begränsning noga bör mätas och vägas efter den utskyld man har att erlægga till kommunen. Detta, tror jag, är något, som man i denna fråga bör taga hänsyn till; och om man icke det gör, så tror jag, att man kommer att framkalla missnöje och med missnöjet äfven klagomål öfver orättvisa.

Nu synes det mig, att i den af friherre von Knorring framburna motionen, som jag också vågat biträda, denna måttfulla begränsning, som jag talat om, har blifvit föreslagen; och den har vunnit understöd af en minoritet inom lagutskottet. Denna måttfulla begränsning, som jag tagit mig friheten kalla den, innebär, »att Riksdagen behagade besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t låta å nyo utarbета och för Riksdagen, så snart ske kan, framlägga ett förslag om ändring af den kommunala rösträtten på landet, bygd t hufvudsakligen på sådan grund, att ej någon får utöfva rösträtt inom en kommun för mer än en tiondedel och ej aktiebolag för mer än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal.» Då nu en minoritet inom lagutskottet, bestående af fyra reservanter, har lagt denna framställning till grund för en reservation, gående i samma riktning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation vid punkt 1. Reservationen är afgifven af herr Husberg m. fl.

Herr Höjer: Mina herrar! Jag skall icke säga många ord. Jag skall endast bedja att här öppet få angifva min anslutning till

herr Ohlssons reservation. Och jag gör det, kort uttryckt, af de skäl, som blifvit anförda af herr Nydahl å ena sidan och af herr Ohlsson å den andra. Jag påminner herrarne med afseende på herr Nilssons i Skärhus förslag derom, att det antogs förra riksdagen i sammanjemkningsssyfte; åtminstone var det så i främsta rummet. Å andra sidan ber jag, med åberopande dels af de skäl, som herr Nydahl i sitt yttrande anförde, och dels af hvad som finnes anfördt i herr Ohlssons reservation, att få uttala såsom min åsigt, att det för sakens framgång i reformvänlig riktning vore bäst, om denna reservation ginge igenom. I likhet med herr Ohlsson anser jag för öfrigt det vara något i formelt hänseende ganska oegentligt, om vi nu taga herr Nilssons reservation och genom talet om bolagen fastslå siffran $\frac{1}{20}$, och sedermera fatta beslut om skrifvelse till Kongl. Maj:t, ett beslut, som kanske ginge ut på att upphäfva bolagens rösträtt helt och hållet. Jag tror, i olikhet mot min ärade vän här till venster, att det ena beslutet icke bra rimmar sig med det andra.

Jag ber att få yrka bifall till herr Ohlssons reservation.

Herrar *Wavrinsky* och *Branting* instämde häruti.

Herr Petersson i Fräntorp: Det förslag, som här synnerligen mycket framhållits, nemligen herr Nilssons i Skärbus i hans reservation återupptagna förslag från förlidet år, tror jag, om man rätt betraktar saken, är mycket gynnsammare för bolagen än herr Olssons reservation, i hvilken jag instämt. Herr Ohlsson anhåller, att maximum må blifva $\frac{1}{10}$, och att man så må tillägga en absolut begränsning, så att ingen får rösta för mera än 1,000 fyrk. Men det finnes ett tredje skäl för denna reservation, hvilket jag knappt tror, att jag hört någon taga fasta på, och det är, att nu kan en förvaltare komma och rösta för ett bolag, det må vara aldrig så stort, men efter herr Ohlssons förslag beräknas icke bolaget såsom *en* person, utan hvarje delegare får utöfva sin rösträtt. Nu veta vi, att då vi gå till en kommunalstämma, få vi icke hafva fullmagt för mera än en annan röstberättigad. Således får icke en person hafva fullmagt för hela bolaget, utan delegarne beräknas hvar för sig. Detta är en inskränkning, som verkligen är behöfzig.

Jag yrkar således bifall till herr Ohlssons reservation.

Herr Olsson i Stockholm: Jag vill mot herr Höjer endast anmärka, att här blir naturligtvis för framtiden fortfarande fråga om sammanjemkning mellan kamrarnes beslut i denna del, så att, äfven om vi uttala oss för herr Nilssons reservation, vi mycket väl veta, att detta förslag blott fattas för att få en sammanjemkning med det beslut, som möjligen kommer att fattas af Första Kammaren. Hade vi således i fjol den grunden för bifall till herr Nilssons reservation att få en sammanjemkning med Första Kammaren, så står den grunden fortfarande kvar. Och jag kan alldeles icke förstå, att aflåtandet af en skrifvelse med begäran om utredning, huruvida icke bolagens rösträtt kunde ytterligare inskränkas eller fullständigt borttagas, mycket väl kan stå tillsammans med antagandet af herr Nilssons reservation.

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.

(Forts)

Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.
(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen rörande *punkten 1* afslutad. Derunder hade yrkats 1:o bifall till den vid denna punkt af herr Husberg m. fl. afgifna reservation, 2:o bifall till det yrkande, som innefattades i den af herr Ohlsson i Vexjö m. fl. afgifna reservation, och 3:o bifall till den af herr Nilsson i Skärhus afgifna reservation.

Herr vice talmannen gaf nu proposition å hvarterdera af dessa yrkanden äfvensom å bifall till utskottets hemställan; och fann herr vice talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf herr vice talmannen förnyade de öfriga propositionerna, af hvilka den, som afsåg bifall till den af herr Ohlsson i Vexjö m. fl. afgifna reservation, nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Som emellertid votering äskades jemväl i fråga om kontrapositionen, blef, sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till herr Nilssons i Skärhus reservation, nu först uppsatt justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående första punkten af lagutskottets förevarande utlåtande n:o 64 antager yrkandet om bifall till den af herr Ohlsson i Vexjö m. fl. i fråga om denna punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Nilsson i Skärhus angående nämnda punkt afgifna reservation.

I denna första votering afgåfvos 89 ja-röster mot 81 nej-röster i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som i fråga om första punkten af lagutskottets förevarande utlåtande n:o 64 bifaller den af herr Husberg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Ohlsson i Vexjö m. fl. angående nämnda punkt afgifna reservation.

Denna senare votering utföll med 91 ja och 87 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

*Angående
ändring i
vissa delar af
förordningen
om kommunalstyrelse
på landet
m. m.*

Emot detta kammarens beslut anmälde herr *Höjer* reservation.

Sedan härefter *punkten 2* blifvit föredragen, anförde

(Forts.)

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Såsom motionär i fråga om begränsning af den kommunala rösträtten i stad, skall jag be att få yrka bifall till den af herrar Husberg m. fl. i denna punkt afgifna reservation. Hvad angår de skäl, som motivera en sådan begränsning, hafva dessa så ofta debatterats både här i kammaren och i pressen, att jag icke skall vid detta tillfälle återupprepa dem. Jag inskränker mig således, herr talman, till att yrka bifall till den af herrar Husberg m. fl. afgifna reservation.

Häruti instämde herrar *Ernst Carlson, von Friesen, Olsson* i Stockholm, *Eklund* i Stockholm, *Zetterstrand, Schenström, Persson* i Arboga, *Broström, Svensson* i Karlskrona och *Hammarström*.

Vidare yttrade

Herr Höjer: Då jag jemte några andra representanter för Stockholms stad motionerat om begränsning af den kommunala rösträtten särskildt för hufvudstaden, skall jag, utan att nu i öfverläggningens sista timme närmare motivera detta vårt förslag, helt enkelt be att, liksom den föregående talaren, få yrka bifall till herr Husbergs m. fl. reservation.

Med herr Höjer förenade sig herrar *Berg, Byström* och *David Bergström*.

Herr Branting: Då den reservation, som är afgifven i denna punkt, är så allmänt hållen, att den äfven innefattar möjlighet för Kongl. Maj:t att låta vid en utredning taga det förslag i betraktande, som jag tillåtit mig framställa i afseende å proportionella val och lika rösträtt, ber jag också att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats afslutad, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den vid denna punkt fogade, af herr Husberg m. fl. afgifna reservation.

Efter föredragning vidare af *punkten 3* yttrade

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag tillåter mig att yrka bifall till den af mig och fyra andra ledamöter af utskottet vid denna punkt fogade reservation.

Häruti instämde herrar *Höjer, Wavrinsky, Berg, Olsson* i Stockholm, *Branting* och *Broström*.

Vidare till anteckning förekom icke. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll den vid denna punkt af herr Olsson i Vexjö m. fl. afgifna reservation.

§ 11.

Angående
ändringar i
gällande
lagstiftning
rörande
fattigvården.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 65, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande lagstiftning rörande fattigvården.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Från denna kammare hade utskottet fått till behandling mottaga följande motioner, afgifna, n:o 44 af herr *J. Eliasson*, n:o 76 af herr *J. P. Zakrisson*, n:o 95 af herr *H. Odencrants* och n:o 140 af herr *A. G. Andersson* i Himmelsby, samtliga åsyftande mer eller mindre genomgripande förändringar i gällande lagbestämmelser rörande fattigvården; och hemställde herr Odencrants i sin motion, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändring i gällande fattigvårdsförordning i syfte att 31 § 2 mom. i kongl. förordningen den 9 juni 1871 måtte erhålla en förändrad lydelse derutinnan, att orden: »så framt det är fattigvård synnerligen betungadt eller ock den eller de personer, hvilka, enligt hvad ofvan säges, varit borta från samhället, under samma tid oafbrutet vistats utom riket» derur borttoges.

Utskottet hemställde,

2:o) att

- a) herr Eliassons motion;
- b) herr Zakrissons motion;
- c) herr Odencrants' motion; samt

d) herr Anderssons motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot detta beslut hade reservation afgifvits af herr *Anderson* i Tenhult, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Odencrants' motion.

I fråga härom anförde:

Herr Odenocrants: Då lagutskottet dröjt att inkomma med sitt betänkande i anledning af de väckta motionerna angående ändringar i gällande lagstiftning rörande fattigvården till Riksdagens sista timme, har det nästan blifvit omöjligt att grundligare behandla frågan vid denna riksdag. Det är icke heller min mening att upptaga kammarens tid med något längre anförande. Jag vill blott säga ett par ord och skall fatta mig helt kort.

Jag skulle ju kunna inskränka mig till att uttala min tillfredsställelse öfver det sätt, hvarpå utskottet motiverat afslagsyrkandet å min motion, då utskottet utlofvat, att kommunalskattekomitén kommer att egna sin uppmärksamhet åt frågan om en utsträckning af statens understödspligt till de enskilda kommunerna äfven för det fall, min motion afser; och jag skulle dertill endast behöfva uttala mitt hopp, att komitén måtte lösa denna fråga på ett lyckligt och framför allt rättvist sätt. Men jag vill göra en liten gensaga emot utskottets påstående, att de fall, min motion åsyftar, skulle vara mera sällan förekommande. Jag tror i stället, att de af herrarne, som sysslat med praktisk fattigvård, skola gifva mig rätt, då jag säger, att särskildt i kommuner med en rörligare befolkning det ofta inträffar, att personer, som der äro mantalsskrifna, vistas en längre tid utom kommunen, men inom Sverige, utan att någonstädes vinna hemortsrätt, därför att de föra ett kringirrande lif. Det blir för sådana kommuner en fråga af verkligt aktuel betydelse, den fråga jag i min motion sökt förbereda.

Äfven beträffande rigtigheten af den princip, som ligger till grund för mitt yrkande, har jag icke kunnat rubbas i min öfvertygelse af hvad utskottet anført. Jag tror nemligen fortfarande, att den grundsats, som redan nu uttalas i vår lag, att staten skall bidra med understöd åt kommunerna för fattigvård, lemnad åt personer, som vistats borta från sina hemorter under viss tid och varit utom riket, bör leda derhän, att, om en person vistats lika lång tid utom kommunen, men varit inom riket, äfven denne skall betraktas såsom varande i den ställning, att han borde hafva upphört att hafva hemortsrätt i sin forna kommun och att han följaktligen bör tagas om hand af staten.

Jag har icke kunnat underlåta att framhålla detta och vill äfven, herr talman, yrka bifall till min motion, ehuru jag väl inser, att det för närvarande icke kan leda till något praktiskt resultat.

HäruTI instämde herr *Jönsson* i Färeköp.

Herr Zakrisson: Som det ärade lagutskottet behagat afstyrka min motion, är väl ringa utsigt, att den skall vinna någon tillslutning i kammaren. På grund af den kännedom, jag har om sakens betydelse, ber jag likväl att få säga några ord.

I den kongl. förordningen af den 9 juni 1871, § 23, stadgas, att den, som fyllt 60 år, skall hafva hemortsrätt, der han då vistas. En sådan person kan ofta ännu i många år försörja sig sjelf. Jag anser

Angående
ändringar i
gällande
lagstiftning
rörande
fattigvården.
(Forts.)

*Angående
ändringar i
gällande
lagstiftning
rörande
fattigvården.* emellertid denna bestämmelse vara rättvis, men huru kan man finna någon rättvisa deri, att en sinnesrubbad person, som intages till privat vård inom annan församling, skall der erhålla hemortsrätt?

(Forts.)

Inom vissa kommuner, särskildt inom en kommun, som tillhör min valkrets, vårdas hundratals sådana personer hvarje år, och som de der blifva mycket väl vårdade, komma åtskilliga att qvarstanna flera år och vinna således hemortsrätt inom kommunen. Under tiden taga deras tillgångar slut, och då blifver det denna kommun, som får draga försorg om de sinnessjuka. Sådana erfarenheter äro gjorda. Jag kan ej finna det annat än mycket orättvist, att den kommun, som af en dylik person ej haft den ringaste nytta, utan blott olägenhet, skall under sådana förhållanden få vidkännas så stora uppoffringar, som för vården af en svagsint person krävas. Vidare måste detta i hög grad försvåra den privata utackorderingen, ty det är naturligt, att hvarje kommun skall försöka att, såvidt ske kan, utestänga sådana personer från sitt område.

Funnas det vid våra hospital tillräckligt antal platser för de stackars sinnessjuka, så blefve ju kostnaden något så när draglig, och då vore det ej nödigt att utackordera dem i privata hem, men enligt statistiska uppgifter finnas i vårt land 4 å 5,000 sinnessjuka personer, som ej kunna få plats på hospitalen.

På dessa skäl och med stöd af hvad jag i öfrigt anfört i min motion, anser jag, att det varit både billigt och rättvist, om motionen blifvit bifallen.

Herr Husberg: Jag skall blott be att få säga några ord gent emot det yrkande, som blifvit framställt af herr Odencrants.

Till en början ber jag emellertid, då herr Odencrants beklagat, att detta utlåtande så sent inkommit till Riksdagen, få framhålla, att om lagutskottet måste gälla alldeles detsamma som om andra utskott, nemligen att bland den mängd ärenden, som de hafva att handlägga, alltid någon fråga måste bli den, som blir den sista. Jag tror för öfrigt, att saken icke lidit på detta, utan att utskottets utlåtande verkligen ledt till något resultat, eftersom ju kamrarne enat sig i en ganska vigtig punkt.

Mot herr Odencrants vill jag vidare i sak anföra, att utskottet icke förbisett det behjertansvärda i herr Odencrants framställning. Utskottet erkänner, att i de fall, som herr Odencrants omnämnt, ett visst anspråk på understöd från statsverket kan anses från kommunernas sida föreligga. Men utskottet har velat framhålla och trott sig med skäl kunna betona, att de af herr Odencrants anmärkta fall äro af så special beskaffenhet, att, när nu utsigt finnes, att frågan om statens bidrag till kommunernas fattigvårdsväsen skall i sin hela omfattning tagas under öfvervägande, det är bäst att för närvarande i den af herr Odencrants väckta frågan intet göra. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf herr vice talmannen proposition på de gjorda yrkandena, dervid kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Anmälades och godkändes följande nu anmälda förslag till Riksdagens skrivelser till konungen, nemligen från

konstitutionsutskottet:

n:o 122, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 5 och 6 §§ regeringsformen, och

n:o 123, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen;

statsutskottet:

n:o 62, angående regleringen af utgifterna under rikstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 103, i anledning af Riksdagens år 1898 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1897;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af Ekolsundsbro i Upsala län m. m.;

n:o 105, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Nykrogen samt delar af förra militiebostället $1\frac{1}{4}$ mantal Erfvinge n:o 3 i Stockholms län;

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af kronans rätt till viss mark i Majornas 4:e rote;

n:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället $\frac{5}{8}$ mantal Ålsunda n:o 2 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 108, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Vara köping af ett område af länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Vara Stommen n:o 9;

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.;

n:o 110, angående utgifvande af en handbok öfver gällande föreskrifter rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag och fonder;

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljad lån;

n:o 112, angående anläggning af en centralverkstad för reparation af lokomotiv för mellersta och södra Sveriges statsbanor;

n:o 113, angående fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Örebro samt fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee;

n:o 114, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension för statistikern hos telegrafstyrelsen E. S. Severin;

n:o 115, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt förre sergeanten F. Bergman;

n:o 116, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetsledaren August Andersson;

n:o 117, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående arrendefri upplåtelse till Jönköpings läns fångvårdsförening af förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Långanäs n:o 1 i nämnda län;

n:o 118, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af kronolägenheten Halmstads slottsjord;

bevillningsutskottet:

n:o 119, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften; och

n:o 120, angående ändring i 4 § bevillningsförordningen och 2 § i instruktionen för taxeringsmyndigheterna;

lagutskottet:

n:o 90, i anledning af väckta motioner angående ändrad lagstiftning om skilnad i trolofning och äktenskap;

n:o 91, i anledning af väckt motion om ändrade straffbestämmelser för brott, som omförmåles i 18 kap. 6 och 13 §§ strafflagen;

n:o 92, i anledning af väckt motion med förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller;

n:o 93, angående ordnandet af rättsförhållandena emellan kommuner och enskilde vid genomförande af stadsplaner m. m.;

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman, till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 11 § handelsbalken samt till lag om ändrad lydelse af 85, 86, 143 och 164 §§ utsokningslagen;

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 31 i kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 samt af 18 § i lagen angående bankaktiebolag den 19 november 1886;

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 § sjölagen;

n:o 97, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående mosaiska trosbekännarens fattigvård;

n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895;

n:o 99, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 86, 87, 123 och 148 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 100, i anledning af väckt motion med förslag till lag om beräkning i vissa fall af tid, som afses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller;

n:o 101, i anledning af väckta motioner angående registrering af jemväl andra föreningar än sådana, som hafva ekonomisk verksamhet till sin uppgift; samt

n:o 102, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse af § 8 i lagen angående köttbesigtning och slagthus den 22 december 1897; samt

särskilda utskottet:

n:o 121, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag af kronan tillhörig mark i Juckasjärvi socken i Norrbottens län m. m. jemte i ämnet väckta motioner;

n:o 98, med förslag rörande aflöningen för de vid lagtima riksdag hos kamrarne och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anstälde tjenstemän och vaktbetjente;

n:o 99, angående upptagandet af nytt statslån;

n:o 100, i anledning af väckt motion i fråga om upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgillet, äfven kalladt smörränta;

n:o 101, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för jordegare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m.;

n:o 102, i anledning af väckt motion angående användandet af Vestmanlands regementes s. k. knektelegomedelskassa m. m.;

n:o 103, i anledning af väckt motion om statsbidrag för lättande af väghållningstungan inom Lits och Hammerdals väghållningsdistrikt;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af lägenheten Berrita Gurrislyckan inom Malmöhus län;

n:o 105, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre fabriksarbetaren Lars Persson;

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra häradskrifvarebostället 1 mantal Vestra Hälgestad n:o 1 Mellangård i Östergötlands län hörande lägenhet;

n:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område;

n:o 108, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt Folkare härads tingshusbyggnadsskyldige af mark från kronohemmanet Åvesta i Kopparbergs län till plats för tingshus;

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Hunna n:o 3 Östergård i Kronobergs län;

n:o 110, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af förra militiebostället 1 mantal Örby n:o 2 Bossgård i Elfsborgs län jemte kronans andel i fallet och vattnet i Viskaån utanför samma område m. m.; och

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12 och 13 Lomma;

bevillningsutskottets betänkande n:o 33, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande; samt

särskilda utskottets memorial n:o 2, angående aflöning åt utskottets sekreterare och vaktbetjening.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *H. Öhngren* under två dagar från och med den 12 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,32 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.